

סיפורים נפלאים ר"ש הורביץ

ספר סיפורים נפלאים

התנהגות אדמו"ר זצ"ל עם האריסטוקרטין שבאומין

ראה עוד מצאתי כתוב בכרך אחד שהיה אצל רבי נפתלי
ז"ל.

א

ב

ג

ד

משל מווערדא,

מעשה ממרור שספר רבנו ז"ל.

מעשה שספר מהאוצר שתחת הגשר.

המשל מההינדיק [תרנגול הדן].

המשל מהתבואה.

* * * *

* * * *

* * * *

* * * *

* * * *

* * * *

* * * *

משלים מרבי אברהם ז"ל לענין שטות הבלי עולם הזה והתכלית

נפלאים

סיפורים

ספר

והוא סיפורים נפלאים ונוראים ממעלת כבוד קדשת רבנו הקדוש והנורא,
נחל נובע מקור חכמה רבנו נחמן מברסלב זכר צדיק וקדוש לברכה זכותו

יגו עלינו ועל כל ישראל
ונלוה לזה ספורי מעשיות ומשלים שספר רבנו הקדוש והנורא ז"ל. ונלוה
לזה צואת הרב הגאון וכו' מורנו הרב רבי נחמן אב בית דין דקהלת קדש
טשעהרין זצ"ל בעל המחבר ומלקט ספר לשון חסידים ודרך חסידים
ולקויטי עצות החדש ולקויטי עצות מהדורא בתרא. ופרפראות לחכמה
ונחת השלחן וזמרת הארץ ויקרא דשבתא ושאר ספרים שעדין הם
בכתובים.

ספורים נפלאים מרבנו ז"ל

התנהגות אדמו"ר אצ"ל עם האריסטוקרטין שבאומין

כשנסע רבנו ז"ל מזלאטיפאלע לברסלב דרך אומין (כי כן הדרך) שבת באומין
(ואז היה המעשה שנסע דרך הבית החיים השן ואמר פה טוב להקבר – דא איז גוט צו ליגן, ואז היו באומין שלשה
אפיקורסים גדולים מאד, האחד שמו חייקיל ושני חתניו אחד שמו הירש בער, והוא היה האפיקורס היותר גדול
שבגמיו מצח הנחש ממש, והשני שמו לאנדא הוא היה רופא באומין גם כן אפיקורס גדול אבל לא כהירש בער וכו'.
והם היו חשובים וקרובים למלכות. והיה להם חרב של זהב מתנה מהמלך, כי היו חכמים גדולים ונדעו לשם בכל
ארץ רוסיא, וגם בשאר ארצות ממש בכל העולם. ודרך היה כשבא צדיק מפרסם לאומין, הלכו אצלו לשחק ממנו,
ואם באמת הוא חכם לדבר אתו. ופעם אחת פשהרב הצדיק מבארדיטשוב רצה להיות רב באומין הם לא הניחו.
וכן הרב משיפטינקא וכו'. וכמו שכתבנו, רבנו שבת שם כנ"ל. אמר חייקיל הנ"ל אני אלך לתהות על קנקנו ואתם
תישנו, ואם יש עם מי לדבר אז תלכו גם כן. ובא חייקיל הנ"ל לבית רבנו, ושאל אותו רבנו ז"ל מה רוצה? וואס
וויל א' יהודי? [מה רוצה? הודי?] ענה ואמר: שמעתי שבא אדם גדול ובאתי לקבל פניו. ענה רבנו ז"ל ואמר: הלא
אדם גדול יש ממולי (כי מולי בית שהתאכסן שם רבנו ז"ל התאכסן גם כן שר אחד געניראל), מדוע לא תלך לקבל
פניו. והיה זה כמו סטיירה בפניו ושתק. ואחר כך הלך לביתו. ענה ואמר להם: אף שדברתי עמו דברים מעטים והוא
נתן לי בדין קצת, אף על פי כן אני רואה שיש עם מי לדבר, על כן תישנו קצת ותלכו ויהיה באמצע סעדתו. וכן הנה
ובאו באמצע הסעדה, ורבנו ז"ל אמר אז תורה. וכשנכנסו הפסיק וסבב בחכמתו שבא מזה התורה לאיזה חשבון
עמק (כנראה מהגמרא בספר כל אמתא ברבועא אמתא וכו' ומביא רש"י: לא דק) והם פשמעם אמרו זה לזה דאס
מיינט ער גיט זיינע חסידים, דאס מיינט ער אינו [בזה אינו מתכונן לחסידיו, בזה הוא מתכונן אלינו]. והם
העמיקו בהחשבון ולא ידעו אותו. ויאמרו אליו כיון שאתם יודעים החשבון תאמרו אותו לנו. ואמר להם. ומאד
מצא חן בעיניהם ויחשבוהו לחכם גדול, ויבקשו ממנו שישיאר באומין. ויאמר להם כשישאלו לו הספר י"ן לבנו"
וכו'. ונסע לברסלב והיה שם שמונה שנים. ובליל שבת שהיתה השרפה ואמר רבנו ז"ל שוין שוין [כבר כבר] כמובא
בהימי מוהרנ"ת. וביום אחד בא מהם שליח מיוחד עם הספר הנ"ל ושמבקשים אותו שיבא לאומין וכן הנה, כמובא
שם בהימי מוהרנ"ת. והם האפיקורסים הנ"ל עשו ביניהם קשר עם שבועה מכבד שנים שלא יזכירו שם ה',
הינו שלא יבא להם שום ספק במחשבה אם יש ה' חס ושלום וכו', כי דרך המחקרים וחושבי המחשבות שפעם
אחת הם גומרים במחשבתם שכן האמת, ואחר כך בא להם מחשבה ששותרת כל הראשונות שהאמת הוא דוקא
להפוך, והם חקרו כמה וכמה שנים וכו', על כן גמרו בשבועה כנ"ל שלא יניחו לכנס במחם שום מחשבה אחרת,
וגם דבור לא ידברו כי אומרים שדבר הרגיל בלשון האדם הוא הכרח המציאות, על כן הסכימו שלא ידברו מה'
וכו'. וכאשר באו אל רבנו ז"ל, והיו אצלו איזו שעות, ובכל פעם בא להם בפייה שם ה' והם אמרו כך שהסכימו
וכו' וכאשר באים לרבנו ז"ל רייסט מען מיד ביי די פאליס, הירש בער עס איז דא א גאט אויף דער וועלט [מושכים
לי בשולי בגדי, הירש בער יש אלקים בעולם]. ורבנו ז"ל היה נזהר מלומר לפנייהם תורה, וכשבאו באמצע
היה מסבב לדבר אחר, ולרבי נפתלי אמר שהוא ידבר רק עם לאנדא, ועם הירש בער כלל וכלל לא, ולרי נתן ז"ל
אמר שהוא ידבר עם הירש בער. ופעם אחת אמר לו רבנו ז"ל שייספר להם מעשה מהבעל שם טוב ז"ל. ונתפלג
מוהרנ"ת ז"ל בלבו הלא שמע מרבנו ז"ל שייזקרו מלומר תורה לפנייהם. ענה רבנו ז"ל ואמר, וואס האב איך גיזאגט
[מה אמרת?] "ספרו בגוים את כבודי". ובתחלת ביאת רבנו ז"ל לאומין חשבו אותו לחכם אבל לא כרבנו ז"ל, וויזעלי,
ואחר כך חשבוהו שהוא חכם כמוהו. ואחר כך כשנזכרו לדעת שהוא יותר חכם ממנו. והיה להם קשיא מרבם
הנ"ל, ולא ידעו תרוץ, והלכו אודות זה לרבנו ז"ל לשאל ממנו. ותכף כשנכנסו לביתו הקשה רבנו ז"ל זאת הקשיא
וענה להם תרוץ נכון. ונתפלגו מאד ונשקו את רגלי רבנו ז"ל ואמרו לו, מילא זאת אגחנו יודעים שאתם יותר חכם
מוויזעל, שהוא לא ידע תרוץ ואתם יודעים תרוץ, אבל מאיפה ידעתם המחשבה שלנו. ענה והסביר להם שזה מחמת

חכמה, כי מי שיש לו מח נקי ונזף, יכול להכיר המחשבה על ידי השערות. ונתקבל אצלם. אבל אחר כך פשיצא ממנו התפלאו עוד יותר ואמרו: אותנו! חכמים כמונו יכול להתעות כל כך, הלא זה אי אפשר בשכל אנושי בשום אופן.

אחת אחרת בא רבנו ז"ל אצלם והיה להם ספר בלשון נון (גריכש בוד) ושאל אותם רבנו ז"ל מה זאת? ויענו אותו כלאחר ד, זה אינו בשבילכם. כך היה איזו פעמים ששאל אותם והם ענו לו פני"ל. ולקח בידו ואחז מספר של איזו דפים מהספר ואמר להם בעל פה מה שכתוב שם גם הדף והשורה, ונתפלאו מאד. הכלל, שהם נתקשרו אליו מאד ונכנסו אהבתו בלבם מאד מחמת גדל חכמתו ז"ל, והיו גלילין לכנס אצלו והיה נחשב מאד בעיניהם. ופעם אחת דברו ממשית, ענו ואמרו אנחנו רוצים אתכם למשית. ופעם אחת אמרו לו שאם היה הקיסר הזקן חי היה לוקח הנזר והקתיר מלכות מראשו, ומכתיר אתכם מחמת חכמתכם הנוצרה, אבל מה נעשה שזה המלך הוא טפש וכו'. פעם אחת שחקו אצל רבנו ז"ל במשחק השאח והדרך שבעת המשחק שוכחים את חרדת הכבוד (און מיווערט היימיש) ולא היה להם כל כך חרדת הכבוד ממנו ז"ל, ובאמצע פאו הרי נתן והרי נפתלי אל הבית באימה וביראה וביקרה פנהו, וכשראו את זאת נפל להם חלשות הדעת. ענה ואמר להם רבנו ז"ל: אתם אינכם מהחיל שלי. וספר להם מעשה, שמלך אחד לקח פעם אחת את ידידו לחדר מחד ושחק עמו בהשאח, והדרך וכו' פני"ל. ושכח המלך שהוא מלך, וכן הידיד שכח שהוא שחק עם המלך ושחקו פלגי אנשים פשוטים, פעם נצח המלך ופעם נצח הידיד וכו', ושכח מעט היראה. ובעת הזאת היו נצרכים להמלך איזו שרי המלוכה, ונכנסו אליו באימה וביראה פנהו. והתחיל הידיד להביט על עצמו הלא הוא שחק עם המלך, ולא שחק בטוב מכיון שלא נצח את המלך. ויאמר לו המלך מה זה? זה אינו ענין שלך, עמם אני מנהיג מדינות, ואתך אני שחק בשאח מיט זיי פיר איד לענדער און מיט דיר שפיעל איד שאח. וכן הראה רבנו ז"ל בגדיו על מוהרנ"ת ורבי נפתלי ז"ל ואמר, עמם אני מנהיג מדינות, ואתכם אני שחק בהשאח. הכלל שיש הרבה לספר והמון יקצרו ממה שצק עמהם וכו'. והסוף היה שבראש השנה האחרון באומין שנת תקע"א, התפללו יחד בקבוץ רבנו ז"ל, ובאה שפחת הירש בער לקרא לו שילך לשתות קאוה וכו', ענה ואמר לה: זה לא, הינו קדם תקיעת שופר איני הולך לשתות. וגם התחיל להניח לצמח מעט זקן, וגם מוהרנ"ת ז"ל חזר את התורה ח' לקוטי תנינא "יתקעו תוכחה" עם הירש בער הנ"ל, כי היה דחק בבית, ומוהרנ"ת רק האזינים הי פונים לרבנו ז"ל, אבל שאר הגוף היה עליו דחק אנשים, ואת הירש בער לא דחקו כי יראו ממנו מחמת שהיה קרוב למלכות וכו', על כן שמע היטב את התורה וכו' ואחר הסתלקות רבנו ז"ל ומוהרנ"ת בכה והתאונו מאד כדוע, ענו ואמרו אליו איך פעהלט דער רבי? אונו פעהלט דער רבי, ווען דער רבי זאל לעבין וואלטען מיר גיווארין בעלי תשובה וצדיקים גמורים [לך חסר הרבי? לנו חסר הרבי, אם הרבי היה בחיים היינו נהפכים לבעלי תשובה גמורים].

נצדיקים

ועוד היה מעשה שאחר הסתלקות רבנו ז"ל היו חלוקי דעות איפה יניחו את רבנו ז"ל, כי אנשי החברא קדישא לא רצו שניחו את רבנו ז"ל רק על בית החיים החדש, מחמת שעל הישן כבר לא הניחו מזמן רב, ואנשי שלומנו מטעפליק רצו דוקא לקח את רבנו ז"ל לטעפליק, ואנשי שלומנו מטהיראוויצא רצו לקח אותו לטהירוויצא, ורק הרי נתן היה האחד שצעק שהוא יודע אשר רבנו ז"ל רצה דוקא לנוח על בית החיים הישן הזה. ומוכן אשר הרב ר' נתן היה מתבטל בדעתו מחמת שהוא היה רק אחד, אבל תכף בא הירש בער אל מוהרנ"ת ושאל אותו אם אתם יודעים שרצו רבנו ז"ל היה לנוח על בית החיים הישן, אז תחכו מעט ותגמרו חפציקם. והלך תכף אל האיספראוויניק ולקח רשיון בשביל שני קברים, על כן יכלו עוד לעשות איזה בית קטן. [וזה הבית נתעוררה אשת רבנו ז"ל השנייה ושלא היה לה עמו שום שיכות כלל, ואמרה עליו "אספרה כבודך ולא ראיתך אדמך אכנך ולא דעתך"] שיעשוהו מממונה וכן הנה. (ורמז הרב ר' אברהם על זה "ביתו זו אשתו"). ואחרי פטירת רבנו ז"ל היו ידדים אהבים לאנשי שלומנו ומכל שכן למוהרנ"ת ז"ל. ומוהרנ"ת ז"ל היה לו צווי מרבנו ז"ל שידבר עמו. על כן בכל פעם שהיה באומין היה לו וויזיט [בקור] אצלם ודבר עמו. ופעם אחת נכנס עמו בחקירות גדולות כל כך עד שצק ואמר, מה רצה רבנו ז"ל ממנו. וגם פעם אחת היה אחד אצל רבנו ז"ל, ושאלו רבנו ז"ל במה מחזק את עצמו בנפילתו מעבודת השם? תברך, ענה ואמר עם דף גמרא. ענה רבנו ז"ל ואמר אליו אני דר בעיר גדולה ויש בה אפיקורסים גדולים, ואני מחיה את עצמי בברוך הוא שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים וכו'. ויש אומרים שזה אחד מהטעמים (נסח אחר שנסע) שפחר רבנו ז"ל באומין כדי שישא את ראש הרי נתן והרי נפתלי שהיה לבס נשבר מאד, ופה פשיצא שיש אפיקורסים פאלו יחיו את עצמם על שהם מאמינים בה' וכו'. פעם אחת בא מוהרנ"ת אצלם ושאלו אותו איזה חשבון עמך, אשר כמר אחד חכם גדול יגע את עצמו כמה שנים עליו, ובקש שיתנו לו חדר מיוחד ושהה שם ערך שעה וחצי ועמד רגלו אחת על הספסל והשנייה על הארץ וסתם את עיניו ועמק את מחו ואמר להם. ויספרו לו שזה הכמר יגע את עצמו כמה שנים, וכשעמד עליו עשה יום טוב וסעדה. ולקח מוהרנ"ת ז"ל וצרו לזה החשבון איזה מספר, ואמר להם כי עכשו אפלו יגע את עצמו כמה שנים לא יעמד עליו. ואלה האפיקורסים הנ"ל, היה מוהרנ"ת ז"ל חשוב אצלם מאד מחמת שראו צדקו וישירונו ומסירותו בכל לב ונפש אל רבנו ז"ל, וישר בעיניהם מאד. ובעת המחלקת הגדול עליו, אמר הירש בער למוהרנ"ת ז"ל אם תסכימו אזי אכתב בקשה להקיסר בעצמו, ואז עד עשרים וארבע שעות לא ישאר שריד ופליט מן המתנגדים. ויען מוהרנ"ת ז"ל ואמר אליו: ראשית איני רוצה חס ושלום שיתגבר ההתנגדות יותר: והשנית איני רוצה שיהיו הם הנרדפים ואני הרודף, אני אין לי עצה אחרת רק תפלה. ופעם אחת דבר הירש בער עם מוהרנ"ת ז"ל מענין מצאוות הויה: ענה ואמר אליו: וואס רעדסטו מיט מיר פון גאט איד זאג דיר "ואראה את ה'", איד האב גיזעהן גאט [מה אתה מדבר אתי מאליקים? אני אומר לך "ואראה את ה'" אני ראיתי את האלקים] והאמין לו. פעם אחת כשבא לאנדע מבראדיטשוב הביא לביתו מתנות הרבה וכו', ותכף כששמע שמוהרנ"ת ז"ל באומן, אז קדם שהלך לביתו אליו. ודבר מוהרנ"ת ז"ל עמהם מהתכלית שהעולם הזה אינו כלום וכו', והעולם הוא מלא יגוונות וכו'. והיה לפלא בעיניהם במחשבתם הלא אני באתי עכשו מבראדיטשוב ויש לי כל טוב וכו'. ענה מוהרנ"ת ואמר, יכול אחד לבא מבראדיטשוב עם מתנות הרבה, וקבא לאשתו טבעת זהב ולא תישר בעיניה ויהיה נעשה מחלקת עד שיהיה אצלו טוב מות מחיים. וכן הוה תכף עם לאנדא, שהלך לביתו ונתן לאשתו הטבעת של הזהב, ולא ישר בעיניה ונעשה מחלקת עד שהיה אצלו ממש טוב מות מחיים, והלך תכף אל מוהרנ"ת ז"ל ואמר אוי האט איהר גוט צוגיטראפן [אוי, נחשתם].

ובעת המחלקת על מוהרנ"ת ז"ל נתנו לו התחזקות שלא לפ דעתו. וספרו לו איזה מעשה שהיה בעולם, שהיה רופא והיה לו תלמיד העוזר לו. ובכרבות הימים ההמון עם התחילו לעשות עסק ופרסום מהעוזר יותר מהרופא, עד שהוא נתפרסם בעולם ונתפבד יותר. ופעם אחת עשה המלך סעדה (באל) וישבו כל אחד לפי כבודו וישב התלמיד העוזר קדם ואחר כך הרופא. ענה הרופא ואמר להעוזר דו ווייסט דאך? דעם חלוק פין מיר בוי דיר [אתה הרי

כן יודע את החלוקה ביני לבינך. ענה ואמר אליו, אל תפל בדעתך ואל יהיה לך חלישת הדעת, כי כן מנהג העולם שפכל דור ודור, תשעים ושמונה אחוז אינם יודעים מן האמת, והשני אחוז יודעים, וכן ענין מוהרנ"ת ז"ל. ואחר פטירת מוהרנ"ת ז"ל נסע הירש בער לאמריקא והיה כותב מכתבי ידידות לה' נחמן טולטשינער ז"ל. וכשנפטר שם פתבו בניו לה' נחמן הנ"ל באריכות מפטירתו, וכי נפטר בתשובה, ולא פסק מפיו אוי דער רבי דער רבי וכי [אוי הרבי, הרבי, אוי]

פעם בערב שבת קדש בנסע רבנו ז"ל לברסלב ועוד היום היה גדול אמר לאנשיו כמדמני שפשיבוא לברסלב יהיה נאף דער באד [אחרי המרחץ] וכן פשיבאו לברסלב כבר נשרף ביום זה בית המרחץ. אודות הרע עין שבהשיות, שהמשרת קבל לפניו ז"ל שבקש ממנו שיתן לו משני סוסים סוס אחד ולא רצה, אמר לו רבנו ז"ל אם כן אין לו רק סוס אחד. בקשתי שיתן לי את הקעלביל [העגל], ואמר לו רבנו ז"ל אם כן אין לו קעלביל, פשחזר המשרת אצל האיש הנ"ל מצא שמת סוס אחד ונשאר רק אחד, וגם הקעלביל מת. משה חניקעס ספר שפעם בבקר השכם שהלך למקוה והדרך היה דרך בית רבנו ז"ל, ובכן נסה אז להשקיף לבית רבנו ז"ל בעד סדקי הלאדין [התריסים] לראות מה עושה רבנו ז"ל וראה את רבנו ז"ל מאחוריו ופניו אל הכתל, בצורהים היה עוד הפעם אצל רבנו ז"ל ופתאם אמר לו רבנו ז"ל שצריכין לסתם ולהטיח את הסדקים בשביל שראיה אחד מהסדקים איין קוק פון אשפערינע איז מיך אויף מבלבל גם כן מבלבל אותי. פעם אחת באו לרבנו ז"ל איש ואשה שיתפלל עליהם עבור בנים. אמר להם רבנו ז"ל בזה הלשון: איהר וועט בא מיר געהאלפין ווערין צווישען טאג און נאכט [אתם תןשעו אצלי בין יום לילה] וזה האיש הנ"ל היה דר בכפר אחד סמוך לאומין, ופעם אחת אחר הסתלקות רבנו ז"ל בא האיש הנ"ל ואשתו לאומין בשביל טבילת מצוה, וכשהלכו משם היה בין השמשות, והלכו דרך ציונו הקדוש והתפללו שם בדמעות שליש. וחרו משם ונסעו לביתם, ונפקדו בשנה הזאת בבן זכר וקראו אותו נחמן על שם רבנו ז"ל. לאחר זמן פשינתגדל בנם נחמן, באותו זמן נצאה הגזרה של נעקריטין [לקיחת יהודים לצבא] על העולם, והבחור נחמן הנ"ל היה גם כן צריך לעמד להפריזו [לראיון התוצבות], וכשבא עתו לעמד הלך מקדם על ציון הקדוש של רבנו ז"ל ובכה שם הרבה. וכשבאו אביו ואמו אצלו ספר להם שהלם לו שבא אליו אברך שצורתו כך וכך (והפירו שזה צורת רבי ז"ל) ואמר לו הלא נקראת בשמי, לא תעבד אצלם. ונעשה לו יס ויצא צרעת על גופו ומזה נצא חפשי מעבודת הצבא, ולאחר זמן קצת נתרפא ונעשה

בפריא
מעשה שחלה אחד פתאם בבלגה ובאו הקרובים של החולה לרבנו ז"ל והתחיל רבנו ז"ל לדחות אותם קצת, והם התחילו להתעקש עם רבנו ז"ל. אמר להם רבנו ז"ל שני מאות רובל פסף ובהם יהיה כל מיני מעות. והתחילו לחפש אחר מעות ומסתמא היה קשה למצא בבלגה. והלך זמן רב עד שהיו מוצאים המעות, אך מצאו המטבעות. ומטבע אחד של חמשה רובל חפשו עד שהחולה מת רח"ל, ונעשה יום. ואז מצאו המספר חמש רובל כסף

בכיסו של החולה
פעם אחת בא אחד מאנשי שלומנו (הוא ר' טעביע קריימר מטירוויצע) לרבנו ז"ל ודבר עמו רבנו ז"ל כי בודאי טוב לאדם להיות עני חס ושלום מלמות חס ושלום (כי פשולוקחין המעות מהאדם בודאי טוב יותר משולוקחין האדם מהמעות וכו'). כי האדם פשהוא חי יכול השם יתברך לתן לו כל טוב וכו' והאיש הנ"ל הסכים עם רבנו ז"ל. ורבנו ז"ל סים אז אפלו נחמן נתן היה מרצה להיות עני ולא להיות מנח תחת צור עפר. ונסע האיש הנ"ל לביתו ובדרך שמע שגשרף ביתו ורכושו והנפשות הצילו. וגם שמע שנחמן נתן נסע בדרך מפטערבורג עם שק מלא זהובים, ופתאם נעשה לו לא טוב ולא הספיק לסע לעיר עד שנגוע בדרך ונקבר רחמנא לצלן, כי היה מסריח מאד וכו'. ואז ראה האיש הנ"ל הרוח הקדוש של רבנו ז"ל.

הרוח הקדוש של רבנו ז"ל
כששמע הרב ר' נתן ז"ל מרבנו ז"ל שטוב שיהיה לכל אחד חדר מיחד להתבודדות ולכל פרטי עבודת השם התחיל להתגעגע אחר זה. ועלה על דעתו לבנות לו איבער שטיבל וכו', וכמו שמובא גם בספר המדות שלדור בעליה טוב לעבודת הבורא. אבל מרב ענייתו חשב כמה זמן שצריך לבלות על זה לקבל מעות ולבנות בנין, ואמר בזה הלשון וויפעל תורה און תפלה איד דארף צוא ליב דעם אנווערין [כמה תורה ותפלה צריך אני להפסיד בגלל זה]. ובכן לעת עתה מצא עצה להסתפק בזה שעשה לו מחצה בחדר שדר בו איבער גיצאמט, ובאלו הארבע אמות זכה לחבר כל ספר התפלות שהשאיר אחריו ברצה, ועם הזמן זכה לאיבער שטיבל כמה שנים קדם הסתלקותו זצ"ל. מה שמוכר במכתבי מוהרנ"ת אודות נחיצות ההתחזקות ובלעדה הספנה גדולה והראיה מהרב מבפלפור וכו', זה היה מעשה שהיה רב גאון וגדול בתורה ובחקמה והיה צדיק, ומחמת שלא היה לו התחזקות בעת נפילתו זה גרם לו שלבסוף נפל לגמרי מיהדותו רחמנא לצלן.

ממחמת שנתקיים בו "ואתן אדם תחתיך" שנגזר עליו וכו' ואז נפלו בלילה זה בבית איש פשר אחד שמו ר' נתן אפטיקיר (עין במכתבי מוהרנ"ת) והרגו אותו וכל בני ביתו. ובלילה הזאת שמע השמש מבית הקברות רעש גדול מהקבר של אביו, ובבקר כששמע שהרגו בנו ר' נתן הנ"ל והבינו שזה היה הרעש שרצה להצילו ולא היה יכול. וזה היה נגזר על מוהרנ"ת ז"ל ונתחלף על איש הנ"ל ששמו נתן. רבנו ז"ל אמר לה' ליפא קוק מידך און [תסתכל עלי] ומה שאיני אומר זאת להם (והראה בידו על ר' נתן ורבי נפתלי ז"ל) כי הם רואים אותי בכל פעם. עוד אמר לו דאס זעהקטו מידך איצטער זאלקטו מידך זעהן ראש השנה [אתה רואה אותי עתה, תראה אותי בראש השנה] וכו'. בפרוש אמר שהלמוד בחבוריו הוא אתחלתא דגאלה במהרה בקמיון

ראה עוד מצאתי כתוב בכרך אחד שהיה אצל רבי נפתלי ז"ל.

א	אָנְכִי	אָדְרָשׁ	מַעֲמוֹ	בְּכֹל	מְקוֹם	שֶׁהוּא	כְּמוֹ	הַבַּיִת.			
ב	מֵה שֶׁהוּלָם נוֹהֲגִין לומר בְּשִׁבִיל עֵין הַרַע רוֹקְקִין בוֹ, מִרְמֵז בְּדַבְרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל בַּחֲנִינָא מִישָׂאל וְעֲזַרְיָה לְהִיכּוֹן אֶזְלוּ, חַד אָמַר בְּעֵינֵי הַרַע מֵתוֹ, וְחַד אָמַר בְּרַק נִטְבְּעוּ, הִינּוּ רְמֵז הַנִּי"ל שֶׁהָיוּ מִתְנַרְאִין מֵעֵינֵי הַרַע וְרַקֵּק בָּהֶם וּמֵתוֹ בְּרַק.	ג	יֵשׁ	לֹא	מַעֲרַכֶת	הַשְּׂמִים	וְזָה	לְבַד	יִהְיֶה	לֹא	מִפְּלֵא.
ד	מִתְפָּאֵר בַּחֲרָף כִּי חָרַף מַעֲרֻכּוֹת אֱלֹקִים חַיִּים, אֲבָל דָּוִד לֹא נִתְנַרַּא מִמֶּנּוּ כִּלְל וְאָמַר שֶׁכָּבֵר הָיָה לוֹ מַעֲשֵׂה עִם ז' וְהַחֲזִיק אוֹתוֹ בְּזִקְוֹ שְׁלוֹ, כִּי בֵּא הָאָרִי וְכוּי וְהַחֲזִיקוּתִי בְּזִקְוֹ, שֶׁהַחֲזִיק אוֹתוֹ בְּזִקְוֹ וְהַכִּיתִי וְהַמַּתִּי אוֹתוֹ, כִּן יָקוּם, (רָאָה יֵשׁ לוֹ מַעֲרָכָה. עַד כָּאן נֶאֱמָרוּ לְעֵנָן וְכוּי שֶׁסִּפְרוּ לְפָנָיו וְכוּי שִׁיחֵיהָ חָרָף חֲזָק). אֵלּוּ הַמַּעֲשִׂוֹת נִכְתְּבוּ בַּכָּרֶךְ הַנִּי"ל שֶׁהָיָה אֶצֶל רַבֵּי נַפְתָּלִי מַעֲשֵׂה מִמְלֶכֶת קָטָן שֶׁכָּבַשׁ אוֹתוֹ מִלְּךְ גְּדוֹל כְּמוֹ שֶׁנִּדְפַס בְּסִפְרֵי מַעֲשִׂוֹת חֲדָשִׁים.										

א

מַעֲשֵׂה בְּעֵינֵי אֶחָד שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב בְּבֵית הַמְדַרְשׁ וְלוֹמַד. פַּעַם אַחַת בָּא חוּזָה בְּכּוֹכְבִים שְׁקוֹרִין (ראש ביט) אֶל הָעִיר וְרָצוּ כָּל הָעִיר אֲלָיו, וְהָעִיר יוֹשֵׁב בְּבֵית הַמְדַרְשׁ וְלֹא הִלָּךְ אֲלָיו. בְּאַתָּה אֲשֶׁתוֹ אֲלָיו לְתוֹךְ הַבַּיִת הַמְדַרְשׁ, וְלֹא מִצָּאָה שֶׁ שׁוֹם אָדָם כִּי אִם בְּעֵלָה, כִּי כָּלֵם הִלְכוּ אֶל הַחוּזָה. וְצִעֲקָה עָלָיו אֲתָה עֵינֵי עֲצֵל רַע מִזֶּל מִדּוֹעַ אֵין אַתָּה הוֹלֵךְ אֶל הַחוּזָה בְּכּוֹכְבִים, וְלֹא רָצָה לִילָךְ, וְהַפְצִירָה בוֹ עוֹד עַד שֶׁהִכְרַח לִילָךְ אֲלָיו. וְבֵא אֶל הַחוּזָה בְּכּוֹכְבִים וְאָמַר לוֹ שְׂמָזְלוֹ הוּא שִׁיחֵיהָ גִּבַּב. וְשָׁב לְבֵית הַמְדַרְשׁ אֶל לְמוֹדוֹ, וּבְאַתָּה אֲשֶׁתוֹ וְאָמַרָה לוֹ מַה אָמַר לָךְ אָמַר לָךְ הוּא אָמַר לִי קִבְּצוּ נִשְׂאָר קִבְּצוּ. לְעֵרֵב בָּא לְבֵיתוֹ וְאָכַל סַעֲדָתוֹ הַגְּדוֹלָה הִינּוּ חֲתִיכַת לַחֵם. בְּתוֹךְ שֶׁהָיָה אוֹכֵל הַתַּחֲלִיל לְשַׁחַק מַעֵט, וְשִׂאֵלָה אוֹתוֹ אֲשֶׁתוֹ מַה אַתָּה שׁוֹחֵק בְּנִדְאֵי אַתָּה יוֹדֵעַ אֵיזָה דָּבָר וְאֵין אַתָּה רוֹצֵה לְהַגִּיד לִי. אָמַר לָהּ לֹא, לֹא אָמַר לִי כְּלוּם, סַתֵּם אֲנִי שׁוֹחֵק. וְאָכַל יוֹתֵר, שׁוֹב שְׁנִית הַתַּחֲלִיל לְשַׁחַק, וְשִׂאֵלָה אוֹתוֹ הַנִּי"ל וְהַשִּׁיב לָהּ כִּנִּי"ל. בְּתוֹךְ כֵּן נִתְמַלֵּא פִּיו שׁוֹחֵק וְשַׁחַק מְאֹד עַד שֶׁצָּא רֵיחַ מִפִּיו. אָמַרָה לוֹ עוֹד, רָאָה בְּנִדְאֵי אַתָּה יוֹדֵעַ דָּבָר, אָמַר לָהּ שֶׁחַחוּזָה בְּכּוֹכְבִים אָמַר לוֹ שְׂמָזְלוֹ הוּא שִׁיחֵיהָ גִּבַּב, הַשִּׁיבָה שִׂאֵינָה רוֹצֵה שִׁיחֵיהָ גִּבַּב, וְטוֹב שֶׁנִּהְיָ עֲנִיִּים אִידָּהּ שִׁיחֵיהָ כְּאִשְׁרֵי יִתְּנוּ ה' וְלֹא תִהְיֶה גִּבַּב. אַחַר כֵּן הִגִּיעַ שְׁבֵת מִן הַסַּתֵּם הָיָה לָהֶם כָּל הַשְּׁבֵת יָפָה כִּסְדָּר דְּהִינּוּ חִלָּה שֶׁל לַחֵם דָּגוּ וְשִׂאֵר הַסַּדָּר כְּרֵאוּי. וַיִּשְׁבּוּ לְאֵכֶל, וְהָיָה לוֹ מִן הַסַּתֵּם אַרְבַּע חֲמֹשׁ בְּנוֹת וְחֲטָפוּ זֶה מִזֶּה חֲתִיכַת לַחֵם, כִּי גַם הִלָּחֵם הַנִּי"ל לֹא הָיָה לוֹ דֵּי סַפּוּקוֹ. וְעֵתָה אֲשֶׁתוֹ וְאָמַרָה רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם כָּבֵר נִמְאָס לִי מְאֹד הָעֲנִיּוּת עַד שֶׁהִייתִי רוֹצֵה שִׁתְּהִיָּה גִּבַּב וְלֹא נִסְבַּל דַּחַק הָזֶה. וְהִכְרַח לְמַלְאוֹת רְצוּנָה אֵין גִּינוּאֵלֵט אֵין נִיט גִּינוּאֵלֵט אֵין פֶּאָרְט גִּנְאָנְגֵן [כִּן רָצָה אוֹ לֹא רָצָה וּבְכָל זֹאת הִלָּךְ], וְכוּ בְּכֹל פַּעַם אָמַר רַבֵּנוּ בְּזֶה הַלְשׁוֹן) וְהִלָּךְ לְגִבַּב וַיִּישֵׁב עֲצָמוֹ לִילָךְ לְגִבַּב אֶל הַנְּגִיד הַגְּדוֹל שֶׁבְּעִיר. וְהִלָּךְ לְגִבַּב וּמִצָּא הַשׁוֹמְרִים יִשְׁנִים וְאֵין שׁוֹאֵל אוֹתוֹ כִּלְל, וְהִלָּךְ אֶל הַחֲנוּת וְהָיָה הַמִּנְעוּל פְּתוּחַ כִּי כִן הָיָה מְזוּלוֹ, וְכִן הִלָּךְ אֶל הַתְּבָה וּמִצָּא מְנַעוּלָה פְּתוּחָה גַם כֵּן. וְלָקַח לוֹ אַרְבַּעַת חֲמִשָּׁה אֲדָמִים רַק כְּדֵי לְהַתְּפָרֵן. וְהִבִּיא לְאֲשֶׁתוֹ וְאָמַר לָהּ, רְאִי שְׂמַלְאֲתִי רְצוּנָה וְתַתְּפָרֵן מִזֶּה כִּי לֹא אוֹסִיף עוֹד לְגִבַּב. הַשִּׁיבָה לוֹ כִּי בְּנִדְאֵי גַם הִיא אֵינָה רוֹצֵה בְּזֶה רַק שֶׁהִכְרַח לָזֶה מִחֲמַת הַדַּחַק. אַחַר כֵּן פַּעַם אַחַת הַתַּחֲלִילָה לְצַעֵק עָלָיו קִבְּצוּ רַע מִזֶּל הִייתִי בְּחֲנוּת מִדּוֹעַ לֹא לְקַחְתִּי לִי עַל יוֹפָא [בְּגֵד עֲלִיוֹן] וְהִכְרַח לִילָךְ עוֹד לְגִבַּב הִלָּךְ אֶל הַחֲנוּת וּמִצָּא שְׁעוּמֵד שֶׁם גִּבַּב אֶחָד וְשָׂאֵל אוֹתוֹ מִי אַתָּה, וְאָמַר לוֹ אֲנִי גִבַּב, וְכִן שָׂאֵל הוּא אוֹתוֹ וְאָמַר גַּם כֵּן שֶׁהוּא גִבַּב. אָמַר לוֹ הָעֲנִי הַנִּי"ל נִשְׁתַּתְּף עוֹד בְּגִבְבוֹת אֲנִי בַר מְזוּל לָזֶה וְנִתְרַצָּה לָזֶה. אָמַר הָעֲנִי בְּדַעְתּוֹ אִם נִגְנַב כָּאן נִעְמִיד עֵינִי אֶת הַבַּעַל הַבַּיִת כִּי אֲנִי לְבַדִּי הִייתִי גוֹנֵב רַק מֵה שֶׁהִייתִי צָרִיף עַל יוֹפָא, אֲבָל עַכְשָׁו יִגְנַב הַרְבֵּה וְיִשְׂאָר הַבַּעַל בֵּית רִיקָם. וְאָמַר לְהַגִּבַּב לָמָּה לָנוּ לְהַפְסִיד אֶת יִשְׂרָאֵל טוֹב יוֹתֵר שְׂנִילָךְ לְגִבַּב אֶצֶל עַבְדֵי. וְנִתְרַצָּה לָזֶה וְנִתְשָׁבוּ לִילָךְ לְגִבַּב אֶצֶל הַמְּלָךְ (שֶׁהָיָה דָר בְּעִיר הַזֹּאת) כִּי בְּנִדְאֵי יוֹכַל לְגִבַּב שֶׁם כִּי מְזוּלוֹ כֵּן כִּנִּי"ל. וְאָמַר הַגִּבַּב טוֹב שֶׁנִּגְנַב הַזּוּג בְּגִדִים שֶׁל הַמְּלָךְ שֶׁהוּא לְבוּשׁ בָּהֶם בָּעֵת שֶׁמְכַתִּירִין אוֹתוֹ, וּבְנִדְאֵי יִהְיֶה דֵּי לָנוּ לְדוּרֵי דוּרוֹת כִּי אֲנִי יוֹדֵעַ הִיכּוֹן הֵם מְנַחִים. וְהִסְפִּים הָעֲנִי כִּי בְּנִדְאֵי יוֹכַל לְגִבְבוֹת כִּי מְזוּלוֹ כֵּן, וְהִלְכוּ

לְשֵׁם וְהִלְכוּ לַחֲדָר לַפְּנִים מִחֲדָר וּמִצְאוּ הַבְּגָדִים וְהָיָה הַפִּיסִים שֶׁל הַבְּגָדִים יָקָר מְאֹד, וְלָקְחוּ אוֹתָם. אַחַר כֵּן הִתְחִילוּ לְהִתְקוּטֵט בֵּינֵיהֶם כִּי הָיָה בְּגָד אֶחָד גָּדוֹל וּבְגָד אֶחָד קָטָן. הַגִּנְבֵי אָמְרוּ אֲשֶׁר לוֹ מִגִּיעַ הַגָּדוֹל כִּי הוּא הָיָה יוֹדֵעַ מֵהֶם. וְהֶעֱנִי אָמְרוּ אֲשֶׁר לוֹ מִגִּיעַ הַגָּדוֹל כִּי הוּא הוּא הֵבֵר מִזֶּל וּבִמְזֹלוֹ גִּנְבָם, אָמְרוּ הֶעֱנִי שְׂיִלְךָ לְשֹׂאֵל אֶת הַמֶּלֶךְ. אָמְרוּ הַגִּנְבֵי אִיךָ אֶפְשֶׁר, אָמְרוּ לוֹ אֵף עַל פִּי כֵן אֵלֶיךָ וְאֲשֹׂאֵל אוֹתוֹ. אָמְרוּ הַגִּנְבֵי אִם תּוּכַל זֹאת שְׂתִלְךָ וְתִשְׂאֵל אֶת הַמֶּלֶךְ אִזְ אֲנִי בְּעֶצְמִי אֶתֵּן לְךָ אֶת הַבְּגָד הַגָּדוֹל. הִלְךָ עִמּוֹ אֶל הַמֶּלֶךְ, וְהָיָה שׁוֹכֵב שָׁם אֲצֵל הַמֶּלֶךְ אֶחָד שֶׁהָיָה מְסַפֵּר לַמֶּלֶךְ מַעֲשִׂיּוֹת כְּדִי שְׂיִישֶׁן. וּבָאוּ וְאֶחָד שְׂנִיָּהֶם בְּהַמְטָה שֶׁל הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה יִשָּׁן שָׁם וְנִשְׂאוּ הַמְטָה עִם הַמֶּלֶךְ לַחֲדָר אֶחָד. בְּתוֹךְ כֵּן הִקִּיץ הַמֶּלֶךְ וְסָבוֹר שֶׁהוּא עַל מְקוֹמוֹ, וְהִתְחִיל זֶה הַגִּנְבֵי וְסִפֵּר לוֹ הַמַּעֲשֶׂה הַנִּי"ל מִשְׁנֵי גִנְבִים הַנִּי"ל, וְשֹׂאֵל אֶת הַמֶּלֶךְ לְמִי מִגִּיעַ הַבְּגָד הַגָּדוֹל. חָרָה עָלָיו הַמֶּלֶךְ מָה אַתָּה שׁוֹאֵל אוֹתִי בְּוַדָּאִי מִגִּיעַ לְעֵנִי כִּי בְּמִזְלוֹ גִּנְבָם. טוֹב שְׂתִסְפֵּר לִי מַעֲשֶׂה, וְסִפֵּר לוֹ מַעֲשֶׂה וְיִישֶׁן הַמֶּלֶךְ, עָמְדוּ וְנִשְׂאוּ אֶת הַמְטָה וְחִזְרוּ אוֹתוֹ לַחֲדָר הָרִאשׁוֹן. בְּבִקְרָא נֹדַע שֶׁנִּגְנְבוּ בְּגָדֵי מֶלֶךְ הַנִּי"ל וְנִזְכָּר הַמֶּלֶךְ שֶׁהַשׁוֹכֵב אֲצֵלוֹ סִפֵּר לוֹ הַמַּעֲשֶׂה הַנִּי"ל, וְשֹׂאֵל לְמִי מִגִּיעַ הַבְּגָד הַגָּדוֹל. וְאָמְרוּ שְׂבִוְדָאִי הוּא יוֹדֵעַ מִהַגִּנְבָה. וְהָכִיז אוֹתוֹ וְאָמְרוּ שְׂאִינוּ יוֹדְעִים, וְהִרְבּוּ לְהַכּוֹת אוֹתוֹ וּלְעַנּוֹת אוֹתוֹ מְאֹד, וְהוּא טוֹעֵן אֵינִי יוֹדֵעַ. שְׂלַח הַמֶּלֶךְ אֶל שֵׁר הַכּוֹמְרִים הַנִּקְרָא אֲרַחֲרִיגָא לְשֹׂאֵל עַל הַמַּעֲשֶׂה הַנִּי"ל, אִם הוּא אֶפְשֶׁר שְׂאֵף עַל פִּי כֵן לֹא גִנְבָם הָאִישׁ הַנִּי"ל. וְאָמְרוּ הַכּוֹמְרֵי שְׂאֶפְשֶׁר שְׂלַח יָדְעִי, וְאָמְרוּ הַכּוֹמְרֵי שֶׁהוּא שְׂטוּת מִהַמֶּלֶךְ שְׂפִסְקָא שְׂמִגִּיעַ הַבְּגָד הַגָּדוֹל לְהֶעֱנִי, וְחָרָה לְהַמֶּלֶךְ מְאֹד עַל הַכּוֹמְרֵי עַל שֶׁהוּא מַחְזִיקוֹ לְשׁוֹטָה וְהָיָה רוֹצֵה לְעַשׂוֹת לוֹ דָּבָר וְלֹא הָיָה יָכוֹל. וְהָיוּ מַחְפְּשִׁים מְאֹד אַחֲרֵי הַגִּנְבָה וְלֹא מִצְאוּ. צָוָה הַמֶּלֶךְ לְהַכְרִיז שְׂכָל מִי שְׂגִנְבֵי יָבֵא וְיִוְדִיעַ כִּי בְּוַדָּאִי לֹא יַעֲשׂוּ לוֹ שׁוּם דָּבָר, כִּי חִפָּץ הַמֶּלֶךְ לִידַע אִיךָ אֶפְשֶׁר לְגַנֵּב בְּגָדִים אֵלָיו, וְהָיוּ מְסַבְּבִים סָבוּב סָבוּב שֶׁל אֲנָשִׁים וְהָיוּ מְסַפְּרִים מִזֶּה. וּבָא הֶעֱנִי הַנִּי"ל וְשֹׂאֵל אוֹתָם מָה זֶה אַתֶּם מְסַפְּרִים וְהוֹדִיעוּ לוֹ. עָנָה וְאָמְרוּ מָה רַעַשׁ, מִי שְׂגִנְבֵי יַחְזִיר, וְצַעְקוּ עָלָיו. וְכֵן בָּא עוֹד וְשֹׂאֵל וְצַעְקוּ עָלָיו קְבָצוֹן הֲלֹא אַתָּה מַחֲיִב רֹאשְׁךָ כִּי יֹאמְרוּ עָלֶיךָ שְׂאַתָּה יוֹדֵעַ מִהַגִּנְבָה, אָמְרוּ כֵן אֲנִי יוֹדֵעַ מִהַגִּנְבָה, אָמְרוּ לוֹ אִם אַתָּה יוֹדֵעַ לָךְ וְתִגִּיד, אָמְרוּ אֲגִיד. וּבָא הֶעֱנִי לְהַמֶּלֶךְ וְאָמְרוּ אֲנִי יוֹדֵעַ מִהַגִּנְבָה, אָמְרוּ הַמֶּלֶךְ שְׂחִפָּץ מְאֹד לְרֹאוֹת אֶת הַגִּנְבֵי, הִשִּׁיב אֲנִי הוּא, וְנִשְׁקוּ הַמֶּלֶךְ, וְשֹׂאֵל לוֹ אִיךָ גִּנְבָתְךָ, וְסִפֵּר לוֹ כָּל הַמַּעֲשֶׂה הַנִּי"ל וּבִקְשׂוֹ אֶת הַגִּנְבֵי וְהִחְזִירוּ גַם הַבְּגָדִים הַשְּׂנִיָּה שֶׁהָיָה אֲצֵלוֹ. אָמְרוּ הַמֶּלֶךְ לְהֶעֱנִי עֲשֵׂה תַחֲבוּלוֹת לְהִשָּׁר הַכּוֹמְרִים הַנִּי"ל כִּי אֲנִי בְּרָגוּז עָלָיו, אָמְרוּ כֵן אַעֲשֶׂה, וְצָוָה הֶעֱנִי לְעַשׂוֹת לוֹ זוּג בְּגָדִים כְּמוֹ שֵׁר הַכּוֹמְרִים שְׂלָבוּשׁ בְּעַת שְׂעוֹרָךְ תִּפְלְתֶם, וְשִׂיצוּדוֹ לוֹ שְׂרָצֵי דָגִים הַרְבֵּה (שְׂקוּרִין רִאקִיס), וְשִׂיִּתְנוּ לוֹ גִּירוֹת הַרְבֵּה, וְהִלְךְ וְלָבַשׁ עֲצָמוֹ בְּהַבְּגָדִים הַנִּי"ל, וְדָבַק גַּר לְכָל שְׂרָץ וְשִׂרָץ, וְהִדְלִיק הַגִּירוֹת הַנִּי"ל, וְהִנִּיחַ הַשְּׂרָצִים הַנִּי"ל לְרוּץ וְלִפְרוֹחַ בְּתוֹךְ הַבַּיִת תִּפְלְתוֹ, וְהוּא עָמַד עַל הַמְּקוֹם שְׂמַעְרִיכִין שָׁם, וְהִתְחִיל לְצַעֵק וְנִתְקַבְּצוּ וּבָאוּ כָּלֵם לְשָׁם, וּבָא גַם הַכּוֹמְרֵי הַנִּי"ל וְנִבְהַל מְאֹד כִּי רָאָה שֶׁלְהִבֵּת וְקוֹל קוֹרָא וְלֹא יָדַע מָה זֶה. אָמְרוּ הוּא אֶל הַכּוֹמְרֵי שְׂנִתְגַּלְהָ עָבוּרוֹ כִּי הוּא רוֹצֵה לְהַכְנִיסוֹ מִיַּד אֶל גֶּן עֵדֶן. וְנִפְּל הַכּוֹמְרֵי עַל פְּנֵיו וְאָמְרוּ לוֹ הֶעֱנִי שְׂבִטְרָם שְׂיִכְנַס לְגֶן עֵדֶן הוּא צְרִיךְ לִילְךָ מִקֵּדָם קִצַּת אֶל הַגִּיָּהֲנָם וְאַחַר כֵּן יִכְנִיסוֹ לְגֶן עֵדֶן. וְצָוָה לְהַכּוֹמְרֵי שְׂיִכְנַס לְתוֹךְ הַשֵּׁק, וְנִכְנַס. הִלְךְ

וְקָשֶׁר אוֹתוֹ וַיִּנְשְׂאוּ לְהַמְלִיךְ וַיִּתְּלֵאוּ לִפְנֵי הַחֲצַר הַמֶּלֶךְ וְהוֹדִיעוּ. וַיֵּצְאוּ הָעוֹלָם וַרְאוּ אֶחָד תְּלוּי בְּשֵׁק וְלֹא יָדְעוּ מִה זֶה, וְהִתְחִילוּ לִזְרֹק בּוֹ אֲבָנִים וְזָרְקוּ בּוֹ הַרְבֵּה מְאֹד עַד שֶׁהִכּוּ אוֹתוֹ הִכָּה וּפְצוּעַ וּשְׁבָרוּ כָּל שְׁנָיו. וְהִכְמֹר לֹא יָדַע מִה זֶה אִם זֶה הוּא הַגִּיהֶנֶם שֶׁאָמַר לוֹ שְׁצַרִיךְ לֵילֵךְ מִקֹּדֶם אוֹ זֶהוּ עֲרֻמָּה. אַחֵר כִּדְּכָהֶכּוּ אוֹתוֹ אָמַר הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁלִיךְ אוֹתוֹ, וְהַשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ וְהִתִּירוּ אֶת הַשֵּׁק וַיֵּצֵא מִשָּׁם בְּחֶרְפָּה רַבָּה. [וּבְנִסְח אַחֵר שֶׁמִּעֲתֵי הַסּוּף הָיָה שֶׁהוֹלִיכוּהוּ לְתַלְיָה כִּי סוּף גָּנַב לְתַלְיָה, וּבִעֵת הַהִלִּיכָה הִלְךְ אֶחָד (הַבַּעַל דָּבָר) עִם שֵׁק נְעֻלִים וְאָמַר לוֹ כֹּל כִּדְּ יִגִּיעוֹת יִגְעֵתִי וְכֹל כִּדְּ נְעֻלִים קָרְעֵתִי עַד שֶׁהִבְאֵתִיךְ לַיְדֵי כִּדְּ וְכוּ'] (אָמַר הַמִּעֲתִיק כִּי כּוֹ דָּרְךְ הַבַּעַל דָּבָר לַפְתּוֹת וְאַחֵר כִּדְּ רִיזֵיט עַר זִיד [הוּא מִתְגַּרָּה] כְּמוֹבָא בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂוֹת מַעֲנֵן הַרְבַּ וְכוּ) : מִה שֶׁמוֹבָא בְּשִׁיחוֹת הַרְ"ן שֶׁאָמַר עִם דָּבָר אֶחָד הַצְּלַחְתִּי וְעַל יְדֵי זֶה זְכִיתִי לְמַה שֶׁזְּכִיתִי, וְאָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן: מִיט אֵיין זָאךְ אִיז מִיר גַּעֲרָאטִין וְלֹא נִתְפָּרֵשׁ שָׁם מִהוּ הַדָּבָר, וְשִׁמְעֵתִי שֶׁאָמַר כִּי אֵיתָא בְּדַבְרֵי הַמְּקַבְּלִים אֲשֶׁר אָדָם הָרֵאשׁוֹן בְּעֵת שֶׁאֲכַל מֵעַץ הַדַּעַת טָעְמוֹ כָּל הַנְּשָׁמוֹת, אֲבָל נִשְׁמָתוֹ הַקְּדוּשָׁה זְכָתָה שְׁלֹא טָעְמָה כָּלֵל.

מַעַץ * * *

ב

מַעֲשֵׂה שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ ז"ל. מַעֲשֵׂה בְּעֵנֵי אֶחָד שֶׁהִתְפָּרַנֵּס עֲצָמוֹ מִחֲפִירַת טִיט לְמַכֵּר. פֶּעַם אַחַת חָפַר טִיט, וּמִצָּא בְּמִקּוֹם שֶׁחָפַר אֲבָן טוֹב שֶׁהָיָה שְׁוִיו הוֹן רַב מְאֹד, וְלֹא יָדַע שְׁוִיו. וְהִלְךְ לְאֲמֹן שִׁיאֲמִיד אוֹתָהּ בְּשְׁוִיו, וְעָנָה לוֹ שְׁאִין בְּזֶה הַמְּדִינָה שְׁוִיכָל לְשֵׁלֶם שְׁוִיו, וְצָרִיךְ לְסַע לְלוֹנְדוֹן לְעִיר הַמְּלוּיָהּ. אֲבָל הוּא הָיָה עֵנִי וְלֹא הָיָה לוֹ כֶּסֶף לְסַע. וְהִלְךְ וּמָכַר כָּל אֲשֶׁר לוֹ, וְהִלְךְ מִבֵּית לְבַיִת בְּשִׁבִיל הַנְּדָבוֹת, עַד שֶׁהִסְפִּיק לוֹ לְסַע עַד הַיָּם. וְרָצָה לְעֵלוֹת עַל הַסְּפִינָה וְלֹא הָיָה לוֹ מַעוֹת, וְהִלְךְ לְהַקְּאִפִּיטָאן [רַב הַחוּבֵל] וְהִרְאָה לוֹ הַמְּרַגְלִיּוֹת. וְלָקַח אוֹתוֹ תַּכְף הַקְּאִפִּיטָאן עַל הַסְּפִינָה בְּכַבּוּד גָּדוֹל וְאָמַר לוֹ אַתָּה בְּטוֹחַ גָּדוֹל. וְנָתַן לוֹ חֹדֶר מֵיַחַד עֲרֻשְׁטַע קְלָאס [מַחֲלָקָה רֵאשׁוּנָה] וּבְכָל הַתַּעֲנוּגִים כְּאֶחָד מִהַנְּגִידִים הַגְּדוֹלִים. וְהַחֲדָר שֶׁלוֹ הָיָה לוֹ חֵלוֹן לְתוֹךְ הַיָּם, וְהוּא הָיָה תְּמִיד מִתְעַלֵּס וּמְשַׁמֵּחַ נִפְשׁוֹ עִם הַדִּימְעָנִט [הַיְהִלוֹס], וּבְכַרְט בְּעֵת הַאֲכִילָה, שֶׁעַל יְדֵי הַשְּׂמִיחָה וְהַרְחַבְתַּת הַלֵּב טוֹב וְרַפּוּאָה שִׁתְּעַכֵּל הַמַּאֲכָל בְּנִקְל. וּפֶעַם אַחַת יָשַׁב לְאָכַל וְהַדִּימְעָנִט הָיָה מִנַּח עַל הַשְּׁלַחַן לְהַתְעַלֵּס בּוֹ וַיִּשּׁוּן. בֵּינְתַיִם בָּא הַמְּשָׁרֵת וְלָקַח הַמַּפָּה וְהַפְּרוּרִים וְלֹא יָדַע מִהַדִּימְעָנִט וְהַשְּׁלִיךְ הַכֹּל לַיָּם. וּכְשֶׁהִקִּיץ מִהַשְּׁנָה וְהִבִּין כָּל זֶה הָיָה לוֹ צַעַר גָּדוֹל, כְּמַעַט שִׁיֵּצֵא מִהַדַּעַת וּמִהַ יַעֲשֶׂה, וְהַקְּאִפִּיטָאן הוּא גָּזְלָן שִׁיְהַרֵּג אוֹתוֹ בְּעַד מַחִיר נְסִיעַת הַסְּפִינָה. עַל כֵּן עָשָׂה אֶת עֲצָמוֹ שְׂמִיחַ כְּאֵלוֹ לֹא יָדַע. וְדָרְךְ הַקְּאִפִּיטָאן הָיָה בְּכָל יוֹם לְדַבֵּר אֵתוֹ אֵיזָה שְׁעוֹת, וְכֵן בָּא בַּיּוֹם הַזֶּה וְהוּא עָשָׂה אֶת עֲצָמוֹ שְׂמִיחַ עַד שֶׁלֹּא הִכִּיר בּוֹ שׁוּם שְׁנוּי. וְאָמַר לוֹ הַקְּאִפִּיטָאן, הֲלֹא אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה חָכֵם וַיִּשֶׁר לִבִּי, וְאֲנִי רוּצָה לְקַנּוֹת תְּבוּאָה הַרְבֵּה לְמַכּוֹר בְּלוֹנְדוֹן, וְאוּכַל לְהַרְוִיחַ הַרְבֵּה וְאֲנִי יָרָא שְׁלֹא יֵאמְרוּ שֶׁאֲנִי גּוֹנֵב מֵאוֹצַר הַמֶּלֶךְ, עַל כֵּן יְהִיָּה הַקְּנָנִן עַל שְׂמִיחַ, וְאֲנִי אֲשַׁלֵּם לְךָ בְּמִיטָב. וְהוּטַב בְּעֵינָיו וְעָשׂוּ כֵן. תַּכְף כְּשֶׁבָּאוּ לְלוֹנְדוֹן, מִת הַקְּאִפִּיטָאן וַיִּנְשְׂאוּ הַכֹּל אֶצֶל זֶה הָאִישׁ, וְהָיָה כְּכֹל כְּפִלִּים מִהַשְּׁוִיוֹן שֶׁל הַדִּימְעָנִט. וְסִיִּם רַבֵּנוּ ז"ל שֶׁהַדִּימְעָנִט לֹא

הָיָה שָׁלוֹ, וְהָא רֵאִיָּה שְׁנֵאָבֵד מִמֶּנּוּ. וְהִתְבּוּאָה הָיָה שָׁלוֹ, וְהָא רֵאִיָּה שְׁנֵשָׂאָר אֲצֵלוֹ. אוֹן וּוּאֵס עַר אִיז גְּעֻקוּמֶען צו זײַן זאָךְ אִיז נָאר ווײַל עַר הָאט זײַךְ דָּער הַאַלְטײַן [נִכְל מַה שֶׁהִגִּיעַ לְעֵנְנוּ, הוּא רַק כִּי הַחֲזִיק מִצְמַד] וְכוּ'. * * *

מַעֲשֵׂה שְׁסַפֵּר אַדְמוּ"ר מְקַאפְצִין פֶּאָשָׂא פֶּעַם אַחַת הָיָה אֲצֵל הַמֶּלֶךְ הַתּוֹגֵר אִישׁ אֶחָד מֵאַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה חָשׁוּב בְּעֵינָיו מְאֹד מִכָּל שָׂרֵי הַמְּלוּכָה אֲשֶׁר לוֹ, וַיֵּאָהֲבֵהוּ אֶהְבֵּה גְדוּלָּה וְעֲצוּמָה מְאֹד יוֹתֵר מִכָּל שָׂרֵי הַמְּלוּכָה אֲשֶׁר לוֹ. וּבְכָל יוֹם וַיּוֹם הָיָה קוֹרֵא אוֹתוֹ לְבֵיתוֹ לְהַשְׁתַּעֲשֵׂעַ עִמּוֹ יַחַד. וַיִּקְנְאוּ בּוֹ שָׂרֵי הַמְּלוּכָה, וְחָשְׁבוּ מִחֲשָׁבוֹת לְהַעֲלִיל עָלָיו לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ וַיֵּאבְדוּהוּ מִן הָעוֹלָם. וְהָיָה בֵּינֵיהֶם פֶּאָשָׂא אֶחָד שֶׁהָיָה נִקְרָא קַאפְצִין פֶּאָשָׂא, שֶׁשְׁנֵאָתוֹ לְהִישָׁרְאֵל הָיָה הִיָּתָה גְדוּלָּה יוֹתֵר מִכָּל הַשָּׂרִים. וְלְפָנֵי הַיִּשְׂרָאֵל הִרְאָה עֲצוּמוֹ כְּאוֹהֵב לוֹ, וּבְכָל יוֹם חָשַׁב מִחֲשָׁבוֹת חֲפָצוֹ שְׂיִצְלִיחַ בְּיָדוֹ לְמַצֵּא עָלָיו אִיזָה עֲלִילָה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ. פֶּעַם אַחַת בָּא הַפֶּאָשָׂא הַנַּיִל לְהִישָׁרְאֵל הַנַּיִל, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּעֶרְמָה, וַיִּסְפֵּר לוֹ בְּאֲשֶׁר שֶׁהָיָה אֲצֵל הַמֶּלֶךְ, וְשָׁמַע מִפִּיו אִיךְ שֶׁהוּא אוֹהֵב אוֹתְךָ, אִיךְ יֵשׁ לוֹ יְסוּרִים מְדַבֵּר אֶחָד, כִּי כְּשֶׁאַתָּה בָּא לְפָנָיו לְדַבֵּר אִתּוֹ אֵינּוּ יָכוֹל לְסַבֵּל רִיחַ פִּיךָ, כִּי הוּא מְרַגֵּשׁ רִיחַ רַע נוֹדֵף מִפִּיךָ, וְהוּא אֵינּוּ יָכוֹל לְהִיּוֹת בְּלַעֲדִיךָ, וַיֵּשׁ לוֹ יְסוּרִים גְּדוּלִים מְזָה, לְזֹאת עֲצָתִי כִּי בְּכָל עֵת שֶׁתְּבוֹא לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, תֵּאָחַז מִטְּפַחַת עִם בְּשָׂמִים לְפָנֵי פִיךָ, כְּדִי שֶׁלֹּא יִרְגִישׁ הַמֶּלֶךְ הַרִיחַ הָרַע מִפִּיךָ, כִּי הַבְּשָׂמִים יִבְטְלוּ הַרִיחַ רַע לְמַעַן לֹא תִבְאֵשׁ בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ. וְהִישָׁרְאֵל הַנַּיִל מִחֲמַת תְּמִימוּתוֹ הֶאֱמִין לְדַבְּרוֹ, וְנִסְכָּם בְּדַעְתּוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן. אַחֵר כָּךְ הִלֵּךְ הַפֶּאָשָׂא הַנַּיִל אֶל הַמֶּלֶךְ וַיִּסְפֵּר לוֹ כִּי שָׁמַע מֵהִישָׁרְאֵל הַנַּיִל, שֶׁאָמַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ יְסוּרִים גְּדוּלִים, כִּי בְּכָל עֵת שֶׁמְדַבֵּר עִם הַמֶּלֶךְ מְרַגֵּשׁ רִיחַ רַע יוֹצֵא מִפִּי הַמֶּלֶךְ, עַל כֵּן נִסְכָּם עֲצָתוֹ כְּשֶׁיְבוֹא לְדַבֵּר עִמָּךְ, אֲדוֹנֵי הַמֶּלֶךְ, יֵאָחַז מִטְּפַחַת עִם בְּשָׂמִים נְגַד פִּיו כְּדִי שֶׁלֹּא יִרְגִישׁ רִיחַ רַע מִפִּי הַמֶּלֶךְ, וְזֶה לְךָ הָאוֹת כִּי כֵּנִים דְּבָרֵי, כִּי לְמַחֵר כְּאֲשֶׁר יִבֹּא לְדַבֵּר עִמָּךְ תִּרְאָה בְּעֵינֶיךָ שִׂיאֲחֹז אֶת הַמִּטְּפַחַת נְגַד פִּיו. כְּשֶׁשָּׁמַע זֹאת הַמֶּלֶךְ נִתְכַּעַס מְאֹד, וְאָמַר לוֹ כְּשֶׁאֲרָאָה אֲשֶׁר כֵּנִים דְּבָרֶיךָ אֲזַי אֶאֱבֹד אוֹתוֹ מִן הָעוֹלָם. וְהִנֵּה הִישָׁרְאֵל הַנַּיִל בָּא בַּיּוֹם מַחֵר לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, וַיֵּאָחַז הַמִּטְּפַחַת נְגַד פִּיו כְּאֲשֶׁר יַעַץ לוֹ הַפֶּאָשָׂא, כִּי הֶאֱמִין לְדַבְּרוֹ. וְהַמֶּלֶךְ כְּשֶׁרָאָה זֹאת וַיִּנְכַּח לְדַעַת כִּי כֵּנִים הֵם דְּבָרֵי הַפֶּאָשָׂא, תִּכְף כְּתֵב מִכְּתָב כְּדְבָרֵים הָאֵלֶּה, "כְּאֲשֶׁר יִבֹּא הָאִישׁ הַמוֹסֵר כְּתֵב זֶה לְפָנֶיכֶם תִּשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ תִּכְף לְכַבֵּשׁן הָאִישׁ אֲשֶׁר כָּל חֵיבֵי מִיתוֹת נִשְׂרָפִים שָׁם". וְהַמֶּלֶךְ חָתֵם אֶת הַמְּכָתֵב בְּחוֹתָמוֹ, וְאָמַר לְזֶה הָאִישׁ, אֲבִקֵּשׁ מִמָּךְ שֶׁאַתָּה בְּעֲצָמְךָ תִּבְיֵא אֶת הַמְּכָתֵב הַזֶּה לְהָאִישׁ שֶׁנִּכְתָּב עַל הָאֲדָרְעַס [הַכְּתָבִית] שֶׁהוּא בְּמָקוֹם פְּלוֹנֵי. וְהִישָׁרְאֵל הַנַּיִל לָקַח הַמְּכָתֵב, וְהִבְטִיחַ לְמֶלֶךְ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְּדְבָרָיו. וְלֹא יָדַע מַה כְּתוּב בּוֹ וְהִלֵּךְ לְבֵיתוֹ. וְהִנֵּה זֶה הָאִישׁ יִשְׂרָאֵל הַנַּיִל, הָיָה מִחֲזִיק מְאֹד בְּמִצְוָה לְמוּל יְלָדֵי יִשְׂרָאֵל, וּבְכָל עֵת שֶׁכְּבָדוּהוּ בְּמִצְוֹת חַתוּדָה, לֹא פָּנָה אֶל שׁוּם מְנִיעָה שֶׁהָיָה לוֹ כִּי הַמִּצְוָה הִיָּתָה יִקְרָה בְּעֵינָיו מְאֹד. וְאֲזַי בָּאוּתוֹ הַיּוֹם שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְנִסְעַ לְמִסֵּר

המכתב מהמלך למקום אשר נשלח, וה' אשר חפץ להציל ידידו הנאמן, סבב שבא אחד מכפר אחד וכבדו שישע עמו להכפר ולמול את בנו. ומחמת כי דרכו היה לבלי להניח את המצוה הזאת בשום אופן, התחיל לחשב מה אעשה לצווי המלך בדבר מכתבו. וסבב ה' שבא לנגדו הפאשא הנ"ל. ויספר להפאשא שהיה אצל המלך, והמלך מסר לו מכתב שימסרהו להאיש שנשלח לו, והיום הזמין לו ה' מצות חתוף, ודרכי לבלי להניח את המצוה הזאת בשום אופן, על כן אני מבקש ממך שתקח את המכתב ותוליך אותו לשם. והנה הפאשא הנ"ל שמח מאד, כי עתה יוכל להלשין עליו עוד לפני המלך, כי לא עשה רצון המלך עם המכתב. ויקח הפאשא המכתב מיידו ומסרו לזה האיש שנשלח אליו. וזה היה ממנה לשרף החיבי מיתות של המלך, ותכף חטף את הפאשא הנ"ל ויזרק אותו לתוף כבשן האש ונשרף, כאשר מגיע משפטו על פי ה' מדה כנגד מדה. והנה הישראלי לא ידע כלל מהנ"ל שנעשה לו, למחר חזר ובא לפני המלך. וכשראה אותו המלך תמה מאד, ואמר לו העוד לא מסרת את המכתב שנתתי בידך להאיש הנ"ל. השיב לו אדוני המלך את המכתב מסרתי לקאפצין פאשא הנ"ל, שהוא ימסרנה להאיש, יען כי השם יתברך הזמין לי מצות חתוף, ודרכי לבלי להניח את המצוה הזאת. אז הבין המלך הלא דבר הוא שישרף זה הפאשא שהלשין עליו לפניו. ושאל המלך תכף את האיש, מה זה שאתה אוהו מטפחת עם בשמים נגד פיה בעת שאתה מדבר עמי. השיב לו שהפאשא נתן לו יצה הזאת, כי אמר לי ששמע ממך שאינך יכול לסבל ריח פי. אז ספר לו המלך איך שהפאשא הלשין עליו לפניו שאמרתי לו שאינך יכול לסבל ריח פי, ועל כן תאחז מטפחת עם בשמים שלא תרגיש ריח רע מפי. ויספר לו המלך מה שהיה פתוב בהמכתב שנתן לו, ואמר לו עתה אני יודע אשר ה' השליט בארץ אשר מציל ידידיו מכל רע, ולהפאשא הנ"ל כאשר זמם לעשות בך, כן נעשה לו, וישב לו ה' גמולו בראשו. ומאז והלאה נתגדל בחשיבותו בעיני המלך יותר מכל השרים אשר אתו, והיה חשוב ויקר בעיניו מאד מאד.

* * * * *

ד

מעשה ממטר, מענין שהשם יתברך יכבש המלחמה רק עם הפשוטים אומרי תהלים בפשיטות וכו' ולא עם ההולכים בחכמות. ספר רבנו ז"ל משל ממלך שהלך לצוד חיות (מאולאוי) ונסע לבוש פאיש פשוט, כדי שיהיה נקל להצחוק. ובאמצע פתאם ירד מטר גדול ממש מבול מים, וכל השרי מלוכה נתפזרו אחד לאחד וכו'. והמלך היה בסכנה גדולה, וחפש עד שמצא בית כפרי אחד. והיה שם איש כפרי, ולקח את המלך והלבישו, ונתן לו אכילה שלו גריץ [מרק גריסים] וכו', והסיק את התנור, והניחו לישן על הפיעקליק [סמוך לתנור] וכו'. וכל כך היה ערב ומתוק להמלך, שמעולם לא טעם טעם ערב כזה, כי היה עיף ויגע וכו'. והשרי מלוכה חפשו את המלך עד שבאו לשם, וראו שהוא ישן. ורצו שיחזר המלך לביתו עמהם. ואמר להם, פיון שאתם לא הצלתם אותי וכל אחד נתפזר להציל את

עצמו, וזה הציל אותי, ופה טעמתי טעם מתוק כזה, על כן הוא יביא אותי בעגלה שלו ובאלו המלבושים, והוא ישב אותי על כסא המלוכה. וסיים על זה רבנו ז"ל כְּאִשֶׁר מוּבָא שְׂבָעֻקְבוֹת מְשִׁיחָא יְהִיָּה מְבוּל – מען וועט שייסען מיט אפיקורסות – [יירו עם אפיקורסות] לא של מים, רק של מחשבות זרות. ויכסו כל ההרים הגבוהים, ואפלו בארץ ישראל שלא היה מבול, רק מחמת שהלך בלח נתזו שם המים, דאס הייסט עס וועט אריין שפריצען אפלו אין די כשרה הערצער [הינו שיתזו גם בתוך הלבבות הכשרים]. ועם חכמות לא יוכלו ליתן עצה, וכל שרי המלוכה נתפזרו וכל המלוכה לא יתחזק על עמדו, וועט זיך ניט דער האלטין נאר [לא יחזיקו מעמד רק] פשוטי ישראל שאומרים תהלים בפשיטות וכו'. על כן שפשיבוא משיח הם יתנו הכתר מלוכה

* * *

מוערדא

משל

שפּר רבנו ז"ל שאיש אחד נסע עם בעל עגלה (לבערליו או שאר עירות הגדולות), והאיש הלך לעשות צרכיו, ונשאר הבעל עגלה ששמו יואן (המגשם בלי הרגש) עם העגלה באמצע השוק. והלך אליו איש חיל [שוטר] ושאלו מדוע עומד שם, ואמר לו ווערדא [מי כאן]. והוא חושב ששואלו את שמו ואומר לו יואן, והוא מכה אותו ואומר ווערדא, והוא צועק יואן, והוא מכה אותו וצועק ווערדא עד שלקחו עם העגלה לאיזה רחוב מן הצד. וכשבא האיש חפשו עד שמצאו, ואומר לו יואן וכו', הוא עונה לו בלחש ובפחד אל תאמר יואן אלא ווערדא, וכיון שיצא מהעיר הוא אומר לו עכשו אתה יכול לקרא אותי יואן. שם נקרא ווערדא ושם נקרא יואן. וסיים רבנו ז"ל בא מיר איז ווערדא [אצלי הוא ווערדא] כלומר "מי הוא" שידע פחיתותו וגם נזדבד הגויף (היוואף) ונקרא בבחינת מי ומה ווערדא אין מען גייט ארויס פין מיר איז ווידער יואן [וכשיצאים ממני חוזר להיות יואן]. החמר הוא חמר.

* * *

מעשה ממרו שספר רבנו ז"ל

שפעם אחת הלכו יהודי וגרמני יחד נדוד, ולמד היהודי את הגרמני שיעשה את עצמו כמו יהודי (כינו שהלשון היא אחד), והיהודים רחמנים וירחמו עליו. וכיון שבא סמוך לפסח למדו איך שיתנהג (שיקרא אותו בעל הבית לבית על הסדר) בכל הסדר, שעושין קדוש, ורוחצים ידים, רק שכח לאמר לו שאוכלים מרור. וכיון שבא להסדר רעב מכל היום, ומצפה שיאכל הדברים טובים שאמר לו היהודי, אבל נותנים לו חתיכת פרס במי מלח, ושאר הדברים הנוהגים בסדר, ואומרים ההגדה. וכבר הוא בעינים צופיות להאכילה, והוא שמח כבר שאוכלים כבר המצה. פתאם נותנים לו מרור, ונעשה לו מר בפיו, והוא חשב שזהו הסעדה שרק זה יאכלו. ברח תכף במרירות ורעבון, וחשב אל עצמו יהודים ארורים, אחר כל הצערמניא [טקס] נותנים

זֶה לֶאֱכֹל. וּבֵּא לְבֵית הַמִּדְרָשׁ וַיֵּשֶׁן, וְאַחַר כֵּן בָּא הַיְהוּדִי בְּפָנִים שְׂמֵחוֹת, שָׁבַע מֵאֲכִילָה וּשְׂתִיָּה, וּשְׂאָלוּ אֵיךְ הָיָה לְךָ הַסֵּדֶר, סִפֵּר לוֹ בְּכַעַס. אָמַר לוֹ הוּי גְרַמְנִי שׁוֹטָה, אִם הָיִיתָ מְחַפֵּה עוֹד מֵעַט, הָיִיתָ אוֹכֵל כָּל טוֹב כְּמוֹנִי. כֵּן הוּא בְּעֵינָיו רַבְּנֵי (ועבודת ה') שְׂאָחַר כָּל הַיְגִיעוֹת וְהַטְּרָחוֹת עַד שְׂפָאִים (ונתקרבם לרבנו או לעבודת ה' לזכר הגוף) נוֹתְנִים מֵעַט מְרוֹר מְרִירוֹת, כִּי זָכוּךְ הַגּוּף בָּא בְּמְרִירוֹת, אָבֵל הָאִישׁ חוֹשֵׁב שֶׁתְּמִיד יִהְיֶה רַק הַמְּרִירוֹת, אֵךְ זֶהוּ הַכֹּל רַק הַמְּרִירוֹת וְכוּי' עַל כֵּן בּוֹרַח תִּכְף. אָבֵל כֵּינֵן שֶׁמְחַפֵּה מֵעַט וְסוֹבֵל זֶה הַמְּרִירוֹת מֵעַט מִזְכוּךְ הַגּוּף, אִזּוּ מְרַגֵּשׁ אַחַר כֵּן כָּל מֵינֵי חַיּוֹת וְתַעֲנוּג (ואלו המְשֻׁלִּים יְכוּלִים לְלַמֵּד מֵהֶם עֲצוֹת לְכָל עֵינֵי עֲבוֹדַת ה'). כֵּן הוּא בְּעֵינָיו זֶה שֶׁל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם, שֶׁמְקַדֵּם עוֹבֵר הַמְּרִירוֹת שֶׁל זָכוּךְ הַגּוּף, אָבֵל אַחַר כֵּן מְרַגֵּשִׁים הַחַיּוֹת וְכוּי'.

* * *

מעשה שספר מהאוצר שתחת הגשר.

שְׁפַעַם אַחַת חָלַם לְאִישׁ אֶחָד מֵאֵיזָה עִיר שְׁבוּיָנָה תַּחַת הַגָּשֶׁר יֵשׁ שֵׁם אוֹצַר, עַל כֵּן נָסַע לְשֵׁם וְעוֹמֵד אֶצֶל הַגָּשֶׁר וּמְחַפֵּשׂ עֲצוֹת אֵיךְ לַעֲשׂוֹת, כִּי בַיּוֹם אֵינּוּ יְכוּלִים מְחַמַּת הָאֲנָשִׁים, וְעֹבֵר שֵׁם אִישׁ חֵיל וְאָמַר לוֹ מָה אַתָּה עוֹמֵד וְחוֹשֵׁב. חָשַׁב בְּדַעְתּוֹ שֶׁטוֹב שְׂיֵאמַר לוֹ כִּדִּי שֶׁהוּא יִסְיָעוּ וַיִּתְחַלְקוּ, סִפֵּר לוֹ כָּל הָעֵינָן. עָנָה וְאָמַר לוֹ אֵי יְהוּדִי נָאֵר קוֹקֵט אוֹיֵף אֶ חֲלוּם, אֶלָּא מֵאִי מִיר הָאֵט זֵיךְ אוֹיֵךְ גִּיחוּלְמַת אִזּוּ דָא אִין דָא בָּא דְעַם אִין דְעַם (והזכיר העיר של האיש ושמו של האיש הזה) אִין מֵאֶקְזָאן אִזּוּ דָא אִין אוֹצַר וְעַל אֵיךְ פֶּאֶרִין צִיא יַעֲנוּם? וְנָסַע הָאִישׁ לְבֵיתוֹ וְחָפַר בְּהַמְקַאֲזָאן שְׁלוֹ וּמְצָא הָאוֹצַר. וְאָמַר אַחַר כֵּן אֵיֶצֶט וַוִיִּס אֵיךְ שׁוֹיֵן "דְּעַר אוֹצַר אִזּוּ בָּא מִיר, נָאֵר וַוִיִּסְעוּ פּוּם דְּעַם אוֹצַר מוֹז מְעוּ פֶּאֶרִין קִיין וַוִין" [הוּי יְהוּדִי שֵׁם לֵב לְחֲלוּם אֶלָּא מֵאִי גַם אֲנִי חֲלַמְתִּי שֶׁבְּמִקּוֹם פְּלוּנִי אֶצֶל פְּלוּנִי בְּמַחְסוֹ יֵשׁ אוֹצַר, הָאֶסַע לְשֵׁם. וְנָסַע הָאִישׁ לְבֵיתוֹ וְחָפַר בְּמַחְסוֹ שְׁלוֹ וּמְצָא הָאוֹצַר. וְאָמַר אַחַר כֵּן, "עַתָּה דְּעַתִּי: הָאוֹצַר הוּא אֶצְלִי אָבֵל כִּדִּי לְדַעַת מְזָה עָלִי לְנִסְעָ עַד וַיְנַח"י]. כֵּן בְּעֵינָיו עֲבוֹדַת הַשֵּׁם, שֶׁהָאוֹצַר הוּא אֶצֶל כָּל אֶחָד בְּעַצְמוֹ, רַק לִידַע מֵהָאוֹצַר מְכַרַח לְסַע לְהַצְדִּיק.

* * *

המשל מההינדיק (תרנגול הדן).

שְׁפַעַם אַחַת בֶּן הַמְּלָךְ נָפַל לְשַׁגְעוֹן שֶׁהוּא עוֹף הַנְּקָרָא הַיְנָדִיק, וְצָרִיךְ לִישֵׁב עֲרֵם תַּחַת הַשְּׁלָחוֹ וְלִגְרֹר חֲתִיכוֹת לָחֶם וְעֲצָמוֹת כְּמוֹ הַיְנָדִיק. וְכָל הַרוֹפְאִים נוֹאֲשׁוּ מְלַעֲזֵר לוֹ וְלִרְפָאוֹתוֹ מְזָה, וְהַמְּלָךְ הָיָה בְּצַעַר גְּדוֹל מְזָה. עַד שֶׁבָּא חֲכָם אֶחָד וְאָמַר אֲנִי מְקַבֵּל עַל עֲצָמֵי לְרְפָאוֹתוֹ, וְהַפְּשִׁיט גַּם כֵּן אֶת עֲצָמוֹ עֲרֵם וַיֵּשֶׁב תַּחַת הַשְּׁלָחוֹ אֶצֶל בֶּן הַמְּלָךְ הַנִּי"ל, וְגַם כֵּן גָּרַר פְּרוּרִים וְעֲצָמוֹת. וּשְׂאָלוּ בֶּן הַמְּלָךְ מִי אַתָּה וּמָה אַתָּה עוֹשֶׂה פֹה?, וְהַשִּׁיב לוֹ וּמָה אַתָּה עוֹשֶׂה פֹה?, אָמַר לוֹ אֲנִי הַיְנָדִיק, אָמַר לוֹ אֲנִי גַם כֵּן הַיְנָדִיק. וַיֵּשְׁבוּ שְׂנִיָּהֶם יַחַד כֵּן אֵיזָה זְמוֹן עַד שֶׁנִּעְשׂוּ רְגִילִים זֶה עִם זֶה. וְאִזּוּ רָמְזוּ הַחֲכָם וְהַשְּׁלִיכוֹ לָחֶם כְּתַנְתָּ, וְאָמַר הַחֲכָם הַהַיְנָדִיק לְהַבִּין מְלָךְ אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁהַיְנָדִיק אֵינּוּ יְכוּלִים

לילך עם כְּתָנֶת, יְכוּלִים לְהִיּוֹת לְבוּשׁ כְּתָנֶת וְאַף עַל פִּי כֵן יְהִי הַיְנָדִיק, וְלִבְשׁוֹ שְׁנֵיהֶם הַכְּתָנֶת. וְאַחַר אֵיזָה זְמַן רָמַז וְהַשְׁלִיכוֹ לָהֶם מְכַנְסִים. וְאָמַר לוֹ גַּם כֵּן פְּנִי'ל, אַתָּה חוֹשֵׁב שְׁעַם מְכַנְסִים לֹא יְכוּלִים לְהִיּוֹת הַיְנָדִיק וְכוּי' עַד שְׁלִבְשׁוֹ הַמְכַנְסִים וְכֵן עִם שְׂאֵר הַבְּגָדִים. וְאַחַר כֵּן רָמַז וְהַשְׁלִיכוֹ לָהֶם מֵאֲכָלֵי אָדָם מֵהַשְּׁלַחַן וְאָמַר לוֹ, אַתָּה חוֹשֵׁב שְׁאֵם אוֹכְלִים מֵאֲכָלִים טוֹבִים אוֹז מְעַן שׁוֹיֵן קִיּוֹן הַיְנָדִיק נִיט, מְעַן קָעוּ עֵסִין אוֹן אוֹיף זִיין הַיְנָדִיק נִכְבֵּר לֹא נִקְרָאִים הַיְנָדִיק, אֲפָשֶׁר לֶאֱכֹל וְלִהְיוֹת הַיְנָדִיק וְאֲכָלוּ. וְאַחַר כֵּן אָמַר לוֹ אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁהַיְנָדִיק מְכַרְח לְהִיּוֹת דּוֹקָא תַּחַת הַשְּׁלַחַן, יְכוּלִים לְהִיּוֹת הַיְנָדִיק וְלְהִיּוֹת אֶצֶל הַשְּׁלַחַן. וְכֵן הִתְנַהֵג עִמּוֹ עַד שֶׁרָפָא אוֹתוֹ לְגַמְרִי. וְהִנְמַשֵּׁל מוֹבָן לְמַבְיָנִים (אָמַר הַמַּעֲתִיק: יְכוּלִים לומר שֶׁהָאָדָם רוֹצֵה לְהִתְקַרֵּב לְעַבֹּדֶת הַשֵּׁם הֲלֹא הוּא הַיְנָדִיק מְלַבֵּשׁ בְּחַמְרֵיּוֹת וְכוּי'. וּבְדַרְדֵּר זֶה יְכוּלִים מְעַט מְעַט לְקַרֵּב אֶת עַצְמוֹ לְעַבֹּדֶת הַשֵּׁם עַד שֶׁנִּכְנָסִים לְגַמְרִי. וְכֵן בְּהִתְקַרְבוֹת אֲנָשִׁים עַל דַּרְדֵּר * זֶה * וְדִי * לְחַפְיָא *).

המשל מהתבואה.

שְׁפַעַם אַחַת אָמַר הַמֶּלֶךְ לְאַהֲבוֹ הַשְּׁנִי לְמֶלֶךְ בְּאֶשֶׁר אָנִי חוֹזֵה בְּכּוֹכְבִים, רוֹאֵה אָנִי שְׁכָל הַתְּבוּאָה שֶׁיִּגְדֵּל בְּשָׁנָה זֹאת, מִי שֶׁיֹּאכַל מִמֶּנָּה יִהְיֶה נַעֲשֶׂה מְשֻׁגָע, אִם כֵּן יִטְכַּס עֲצָה. וְעָנָה לוֹ, שְׁעַל כֵּן יִכְיֵנוּ בְּעַדְם תְּבוּאָה שְׁלֹא יִצְטָרְכוּ לֶאֱכֹל מִתְּבוּאָה הַנִּי'ל. וְעָנָה לוֹ הַמֶּלֶךְ אִם כֵּן כִּשְׂאֲנַחְנוּ לְבַד לֹא נִהְיֶה מְשֻׁגָעִים. וְכָל הָעוֹלָם יִהְיֶה מְשֻׁגָע, אִזּוֹ יִהְיֶה לְהַפִּיף (וְלִהְיוֹת בְּשִׁבִיל כָּלֵם אִי אֲפָשֶׁר) שְׂאֲנַחְנוּ יִהְיוּ הַמְשֻׁגָעִים. עַל כֵּן בְּוַדַּאי נִצְטָרְדָּה גַּם כֵּן לֶאֱכֹל מִהַתְּבוּאָה, אֲבָל רַק זֶה שְׁנִסְמָן סִימָן עַל מִצְחָנוּ שֶׁנִּדְעַע עַל כָּל פְּנִים שְׂאֲנַחְנוּ מְשֻׁגָע. שְׁאֵם אֵהִי מִסְתַּפֵּל עַל מִצְחָךְ וְכֵן כִּשְׁתַּסְתַּפֵּל עַל מִצְחִי נִדְעַע מִהַסִּימָן שְׂאֲנַחְנוּ מְשֻׁגָע.

הַמֶּשֶׁל מִמֶּלֶךְ שָׂרָץ אַחַר צָבִי וְלֹא יָכַל לְהַשְׁיִגוֹ, וְהַעֲמִידוֹ אֶת עַצְמוֹ הַשָּׂרִי מְלוֹכָה וְאָמְרוּ אֲדוֹנֵינוּ הַמֶּלֶךְ נַחֲזֵר וְכוּי', עָנָה הַמֶּלֶךְ וְאָמַר אָנִי אֶת הַצָּבִי מְכַרְח לְצוּד וּמִי שְׂרוּצָה לְחַזֵּר יַחֲזֵר וְכוּי'.

* * * * *
 עוֹד מְעַשֶׂה שְׁסַפֵּר רַבֵּנוּ ז"ל. שֶׁהָיָה מֶלֶךְ אֶחָד וְהָיָה חוֹזֵה בְּכּוֹכְבִים, וְרָאָה שְׁאֵם לֹא יִקְצְרוּ הַתְּבוּאָה בְּשָׁנָה זוֹ עַד זֶה הַזְּמַן, יְהִי נִתְקַלְקַל כָּל הַתְּבוּאָה וְכוּי' וְהַזְּמַן הָיָה קָצֵר. וְנִתְיַעַץ לְקַח קוֹצְרִים וְלִתֵּן לָהֶם כָּל הַתְּעַנּוּגִים וְכָל צָרְכָם כְּדִי שִׂיְהִיָּה לָהֶם הִרְחַבַת הַדַּעַת לְעַבֵּד בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, וַיִּסְפְּיקוּ לְקַצֵּר קִדְם הַזְּמַן הַנִּי'ל. וְהֵם אֲדַרְבָּא הַתְּעַנּוּגִי וְשִׂכְחוּ, וְעַבְרַת הַזְּמַן הַנִּי'ל וְלֹא קִצְרוּ הַתְּבוּאָה. וְנִתְקַלְקַלָּה כָּל הַתְּבוּאָה. וְלֹא יָדְעוּ מֵהַלְעֲשׂוֹת שֶׁהַמֶּלֶךְ יִכְלֵס אֲלֵיהֶם. וְאָמַר לָהֶם חֲכָם אֶחָד עֲצָה, אִיךְ שֶׁהַמֶּלֶךְ אוֹהֵב אֵיזָה צְפוּר, וּבָזָה שֶׁיִּבְיֵאוּ לוֹ זֶה הַצְּפוּר, אִזּוֹ עַל יְדֵי הַנַּחַת רוּחַ וְהַתְּעַנּוּג מִזָּה יִכְפֹּר עַל הַכָּל. אֲבָל קֶשֶׁה מְאֹד לְהַשְׁיֵג הַצְּפוּר, כִּי הוּא בְּאֹיִר בְּמִקּוֹם גְּבוּהָ וְאִין לָהֶם סֵלֶם, וְהַזְּמַן קָצֵר. וְנִתְּנוּ לָהֶם הַחֲכָם עֲצָה, כְּמוֹ שֶׁהֵם כְּפָה אֲנָשִׁים, אִזּוֹ יַעֲמִידוּ אֶת עַצְמָם אֶחָד עַל חֲבֵרוֹ לְמַעַלָּה מְעַלָּה עַד שֶׁיִּגְיָעוּ לְהַצְּפוּר. אֲבָל

הם רבו זה עם זה כי כל אחד רצה שהוא יהיה למעלה וחברו תחתיו. ועל ידי מריבתם התרשלו והצפור פרת. ועל ידי זה נשאר להם הפעס מהמלך על התרשלותם מקצירת התבואה פני"ל. (והענין הוא שהשם יתברך ברא האדם ונתן לו כל התענוגים והכל שיקצרו התבואה קודם שיקלקל בפגם הברית, ולעבד השם יתברך וכו' במחין נקיים. אבל הוא מתרשל על ידי התענוגים, עד שנקשל בהתבואה שפבר נתקלקל ונפגם המחין מעונות רחמנא לצלו. אבל עדיו היה עצה על ידי הצפור שהוא הצדיק שבזה היה נתפפר הכל. אבל על ידי המחלקות והקנאה שכל אחד רוצה להיות למעלה, מזה מתרחקין ולא מתקשרין להצדיק וכו'. ודי לחכימא).

* * * *

נמצא במגלת סתרים זה המעשה, מענין ספר אליס. והוא ספר יקר מאד שחברו איש אלקים רבי יוסף קאנדיא ז"ל. בימיו נתקבצו חמש מאות תלמידים מפלגי תורה, והתחילו ללמוד בספרי חקירה ובמורה נבוכים עד שנתפקרו וכפרו באלקים חיים ואמרו שהעולם וכו' ואין השגחת אלקים על העולם חס ושלום. ויבאו כל התלמידים הנ"ל להצדיק רבי יוסף קאנדיא ז"ל שגם הוא יסכים עמהם על הדבר הרע הזה. והצדיק הנ"ל כששמע הדבר הזה אחרתו פלצות. והתחילו להראות ראיות ולהתנפח עמו, ולא היה יכול להשיבם מדבר הזה. ויען ויאמר להם תנו לי איזה זמן ואשיב אתכם. ויתנו לו איזה זמן והלכו להם. והצדיק הנ"ל שלח אגרות לכל הרבנים הגדולים שיבאו אליו מהרה. ויבואו אליו. ויספר להם הדבר הנ"ל, ויתפללו כלם אל ה' ויצומו לילה ויום, וגם הצדיק הנ"ל נפל על פניו ארצה שלשה ימים ושלוש לילות להם לא אכל ומים לא שתה. אחר השלשה ימים ויקם מהרה מעל הארץ, ויאמר: "עת לעשות לה' הפרו תורתך", ויקח עט סופר בידו ויכתב בלי מרגוע לא אכל ולא שתה לא למד ולא התפלל רק כתב בעט סופר, ויחבר את הספר הנ"ל הנקרא ספר אליס, ואחר כך כשבאו כל התלמידים ויקח את הספר הנ"ל ויתן בידם. ועם הספר הזה נצח אותם (פי שם יש כל החכמות וראו חכמתו ואף על פי כן מאמיו כן נראה לי) ונעשו כלם צדיקים גמורים.

* * * *

המהרש"א ז"ל היה רב באיזה קהלה והיה יושב ולומד עם הישיבה שלו כל היום כלו. והיה אז רב דמדינה באותו האיקלים [אזור] שהיה המהרש"א ז"ל תחת ממשלה אותו הרב דמדינה, והיו מכרחים כל הרבנים של הקהלות ששייכים להרב דמדינה לבוא לפני הרב דמדינה לקבל פניו ולטל ממנו רשות, פנהוג בדורות שלפנינו. וכן היה, שבאו כל הרבנים כלם של כל הקהלות להרב דמדינה לקבל פניו. והרב המהרש"א ז"ל לא בא אליו רק היה יושב ולומד תמיד. ודן אותו הרב דמדינה לכף זכות ואמר, אוילי מחמת שטרוד בגרסה על כן לא בא אל שלחן המלך. ונתישב הרב דמדינה ונסע אצלו אל המקום אשר היה חונה שם הרב הקדוש המהרש"א ז"ל, ובא אל העיר ויחרדו כל העיר לקראתו פנהוג, ובאו כלם לקבל פניו, והרב המהרש"א ז"ל לא אבה ללכת אליו. ודנו הרב

דְּמִדִּינָה גַם כֵּן לְכַף זְכוּת, וְתִלָּה גַם זֹאת בְּבִטּוּל תּוֹרָה שְׂאִינוּ רוֹצֵה לְבִטֵּל מִלְמוּדוֹ. וְאָמַר הָרַב דְּמִדִּינָה אֲנִי אֶלְדָּ אֱלִיו, וְעַמַּד הָרַב דְּמִדִּינָה וְהִלְדָּ אֶל בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁהִיא יוֹשֵׁב שָׁם הַמְהַרְשֵׁ"א ז"ל עִם תַּלְמִידָיו, וּבָא אֶל הַבֵּית הַכְּנֶסֶת. וְהָרַב הַמְהַרְשֵׁ"א לֹא זָז מִמְקוֹמוֹ וְלֹא הִפְסִיק מִלְמוּדוֹ, וְלֹא נָתַן לוֹ שְׁלוֹם כָּלָל. אַף עַל פִּי כֵן דָּנוּ לְכַף זְכוּת גַם עֲכָשׁוּ, וְאָמַר אוּלַי גַם זֶה מִחֲמַת שְׂאִינוּ רוֹצֵה לְפָסֵק פּוּמָה מְגֻרָסָה, בְּתוֹךְ כֶּף בָּא בְּחוּר אֶחָד יָפָה עֵינַיִם לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וּמִיָּד חָרַד הַמְהַרְשֵׁ"א לְקָרְאָתוֹ וְקָם מִלְפָּנָיו מְלֹא קוֹמָתוֹ וְחָלַק לוֹ כְּבוֹד, וְדַבֵּר עִמּוֹ הִרְבֵּה מְאֹד. אַז קָצַף הָרַב דְּמִדִּינָה מְאֹד עַל הַמְהַרְשֵׁ"א ז"ל וְכַעַס עָלָיו מְאֹד וּבִזָּה אוֹתוֹ, וְאָמַר, בְּתַחֲלָה כְּשֶׁלֹּא בָאתֶם אֵלַי לְמִקּוֹמִי דִּנְתִּי אֶתְכֶם לְכַף זְכוּת. וְתִלְתִּי בְּבִטּוּל תּוֹרָה; אַחֵר כֶּף כְּשֶׁבָאתִי לְמִקּוֹמְכֶם וְלֹא בָאתֶם אֵלַי, דִּנְתִּי אֶתְכֶם גַם כֵּן לְכַף זְכוּת, וְתִלְתִּי גַם כֵּן בְּבִטּוּל תּוֹרָה. אַחֵר כֶּף כְּשֶׁבָאתִי לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְלֹא נִתְּתֶם לִי שְׁלוֹם, דִּנְתִּי גַם כֵּן לְכַף זְכוּת, וְתִלְתִּי גַם כֵּן בְּבִטּוּל תּוֹרָה, שְׂאִין אַתֶּם רוֹצִים לְהִפְסִיק מִן הַתּוֹרָה כָּלָל. עֲכָשׁוּ אֲנִי רוֹאֶה שֶׁשָּׁקַר הוּא, כִּי הֲלֹא אֶת הַבְּחוּר כְּבַדְתֶּם וְדַבַּרְתֶּם עִמּוֹ הִרְבֵּה בְּאִמְצַע הַלְמוּד. וְכַעַס עָלָיו מְאֹד. וְאָמַר הַמְרַשֵׁ"א לְאוֹת וּלְמוֹפֵת שֶׁהַבְּחוּר הִזָּה בְּעוֹד שְׁתֵּי שָׁעוֹת יַהֲרֹג, וְלֹא רָצָה הָרַב לְהֶאֱמִין וְלָקַח אֶת הַבְּחוּר הַנִּ"ל וְהִלְדָּ עִמּוֹ אַחַת הֵנָּה וְאַחַת הֵנָּה, וְדַבֵּר עִמּוֹ הִרְבֵּה לְבַל יִנְיַחוּנוּ לְהַתְעַלֵּם מִן הָעֵין עַד עֵבֶר הַשְּׁתֵּי שָׁעוֹת לְהַכְחִישׁ דְּבָרֵי הַמְרַשֵׁ"א ז"ל. וַיְהִי מִדֵּי עֶבֶר בְּעִיר וְחִלְף וְהִלְדָּ אֶצְלָם אֵיזָה אֲדוֹן, וְהִיא מוֹשֵׁף בְּקִנְיָה שְׂרָפָה [רוֹבֵה] לְפִי תַמּוֹ לִירוֹת אֵיזָה עוֹף וְכִיּוֹצֵא כְּדַרְכֶּם, וַיִּדָּ אֶת הַבְּחוּר הַנִּ"ל וְנִהַרְג אַחֵר שְׁתֵּי שָׁעוֹת מִיָּד כְּדַבְּרֵי הַמְרַשֵׁ"א ז"ל, לֹא נִפְל דְּבָר. וְרַץ הָרַב דְּמִדִּינָה הַנִּ"ל וּבָא אֶל הַמְהַרְשֵׁ"א ז"ל וְאָמַר לוֹ הַמְרַשֵׁ"א ז"ל שֶׁבִסְמוּךְ יָבִיאוּ הָרוּג לְפָה. בְּתוֹךְ כֶּף שֶׁהָיוּ מְדַבְּרִים נִשְׁמַע מִיָּד שֶׁהִבִּיאוּ אֵיזָה הָרוּג אֶל הָעִיר. אַז נִתְּבַהֵל הָרַב דְּמִדִּינָה הַנִּ"ל, וְשָׂאֵל לְהַמְהַרְשֵׁ"א מֵה זֹאת. אַז סִפֵּר הַמְרַשֵׁ"א וְגִלָּה לוֹ כֹּל הָעֲנָן, הַיּוֹת שֶׁזֶה הַבְּחוּר הִיא גִלְגוּל אֲחָאָב מִלְדָּ יִשְׂרָאֵל וּמִחֲמַת זֶה חָלַק לוֹ כְּבוֹד כָּל כֶּף. וּמִחֲמַת שֶׁאֲחָאָב מִלְדָּ יִשְׂרָאֵל נִהַרְג הִיא מְכָרָח זֶה הַבְּחוּר לְהִיּוֹת נִהַרְג גַם כֵּן. וְתִכְף שֶׁיִּצָּא לְעוֹלָם זֶה הַבְּחוּר אֲזִי תִכְף נִבְרָא מִשְׁחִית אֶחָד בְּשָׁבִיל לְהַרְג אֶת אוֹתוֹ הַבְּחוּר הַנִּ"ל וְהִיא עוֹמֵד בְּמִקּוֹם הַהוּא דְּהֵינּוּ סְמוּךְ לְעִיר הַזֹּאת וְהִיא מְצַפֶּה עַד שֶׁיִּגִּיעַ זְמַנּוֹ שֶׁל זֶה הַבְּחוּר הַנִּ"ל שֶׁיְהִי נִהַרְג עַל יָדוֹ. וּמִחֲמַת שֶׁאַתֶּם עֹבְבֵתֶם אוֹתוֹ כְּנִ"ל, עַד שֶׁנִּהַרְג בְּכָאן עַל יָדֵי הָאֲדוֹן הַנִּ"ל, עַל יָדֵי זֶה הָיוּ מְכָרְחִים לְתַן לְהַמְשִׁחִית הַנִּ"ל אִישׁ אַחֵר בְּמִקּוֹמוֹ, וְזֶה הַהָרוּג שֶׁנִּהַרְג עַל יָדוֹ. עַל כֵּן צָרִיכִים אַתֶּם לְקַבֵּל תְּשׁוּבָה, כִּי עַל יָדְכֶם נִהַרְג זֶה הַהָרוּג, כִּי אַתֶּם סֹבְבֵתֶם זֹאת עַל יָדֵי הָעֹבֵב שֶׁעֹבְבֵתֶם אֶת הַבְּחוּר פַּה כְּנִ"ל. אַז נִפְל הָרַב דְּמִדִּינָה לְפָנָי רְגְלֵי הַמְרַשֵׁ"א וּפִיס אוֹתוֹ וְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו שֶׁיִּמְחַל לוֹ. וּבִקֵּשׁ אוֹתוֹ שֶׁיִּתֵּן לוֹ תְּשׁוּבָה. וְאָמַר לוֹ הַמְרַשֵׁ"א, שֶׁתְּשׁוּבָתְךָ שֶׁתְּסַלֵּק מִיָּדְךָ אֶת כְּתֵר הַרְבֵּנוֹת וְתִהְיֶה בְּעַל עֲגָלָה. וְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ כֶּף, וְנַעֲשֶׂה בְּעַל עֲגָלָה: וְדַבֵּר אֶלְהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם.

* * * *

מַעֲשֶׂה שְׁנֵי מֵהַמְרַשֵׁ"א ז"ל. בְּאוֹסְטֵרָה מְקוֹם הַמְרַשֵׁ"א ז"ל הִיא טְמֵאָה

להגויים, כִּשְׁהֵיוּ הַיְהוּדִים צָרִיכִים לִילָדָה עִם נִפְטָר דָּרָךְ הַמְקוּם הַזֶּה (כִּי לֹא הָיָה לָהֶם דָּרָךְ אַחֲרֵי) אִזּוּ הָיוּ מְצַלְצְלִים וְכוּ', וְכָל מִי שֶׁהִלָּךְ דָּרָךְ שָׁם הִמִּיר דָּתוֹ רַחֲמָנָא לְצַלּוֹן. וְצוּהַ הַמְרַשֵּׁי"א ז"ל, שֶׁכַּאֲשֶׁר יִהְיֶה נִפְטָר מִהָעוֹלָם וַיִּשְׂאוּ דָרָךְ שָׁם, וַיִּיחֲיוּ עֲלָיו חֲבוּר הַמְהַרְשֵׁי"א שְׁעָשָׂה. וַעֲשׂוּ כֵן. וְשָׁם הִתְאַסְּפוּ כָּל הַכּוֹמְרִים וְהִתְחִילוּ לְצַלְצֵל. וְהֶעֱמִידוּ אֶת מִטָּתוֹ, וַיּוֹשֶׁב הַמְהַרְשֵׁי"א ז"ל אֶת עַצְמוֹ וְהִתְחִיל לְדַפְדֹּף אֶת הַדְּפִים, וְהִתְחִילָה הַטְּמָאָה עִם הָאֲנָשִׁים לְהַבְלֵעַ בְּאַרְץ, וַנִּבְלְעוּ כָּלֶם בְּאַרְץ. וְעַד הַיּוֹם יֵשׁ סִימָן מְזֵה שֶׁנִּבְלְעָה בְּאַרְץ.

* * * *

מַעֲשֵׂה שְׁלִישֵׁי מִהַמְרַשֵּׁי"א ז"ל. בָּעֵת שֶׁבָּנוּ בַּיִת הַכְּנֶסֶת בְּאוֹסְטְרָה וְהָיוּ צָרִיכִים כֶּסֶף רַב לְבִנוּתוֹ, וְעַל כֵּן עָשׂוּ הַנְּחֹת אָבוֹן הַפְּנָה בְּקֹהֶל רַב. וְהַכְרִיזוּ לְמַכֵּר אֶת הַנְּחֹת אָבוֹן הַפְּנָה, עַד שֶׁגָּבִיר אֶחָד קָנָה אֶת זֶה בְּשֵׁק מֵלֹא זְהוּבִים. וְאַחַר כֵּךְ כָּבַד אֶת הַמְהַרְשֵׁי"א ז"ל שֶׁהוּא יָנִיחַ אֶת הָאָבוֹן. וְאָמַר לוֹ הַמְהַרְשֵׁי"א שִׁיבְקֵשׁ מִמֶּנּוּ אֵיזָה דָּבָר בְּשִׁבִיל זֶה וּבִקֵּשׁ שִׁיְהִיָּה לוֹ בֶּן כְּהַמְרַשֵּׁי"א, וְעָנָה לוֹ הַמְהַרְשֵׁי"א שֶׁזֶה קֶשֶׁה מְאֹד וְשִׁיבְקֵשׁ דָּבָר אַחֵר, וְהוּא הִתְעַקֵּשׁ דוֹקָא בְּזֶה הַדָּבָר. וְאָמַר לוֹ הַמְהַרְשֵׁי"א אִם כֵּן כְּשֶׁתֵּהָר אֲשַׁתְּדֹּף תַּמּוּת אַתָּה, וְכִשְׁתִּלַּד תַּמּוּת הִיא גַם כֵּן. וְאֲנִי אֶקְבֹּל אֶת הַיֶּלֶד וְאֶגְדְּלוֹ אֶצְלִי. וְהִסְפִּימוּ עַל זֶה. וְכֵן הָוָה, וַנִּתְגַּדֵּל אֶצֶל הַמְהַרְשֵׁי"א ז"ל. וְהָיָה נִסְתֵּר, שֶׁלֹּא רָאוּ אֶצְלוֹ שׁוֹם גְּדֻלוּת. וְלִפְנֵי פְּטִירַת הַמְהַרְשֵׁי"א צוּהַ שֶׁהוּא יִמְלֹא מְקוּמוֹ, וְכֵן הָוָה. וְהָרַב הַזֶּה לֹא יָצָא לְשׁוֹם לְוִיָּה מִחֲשׂוּבֵי הָעִיר, וְהָיָה קֶשֶׁה בְּעֵינֵי הַקֹּהֶל וְהוֹכִיחוּ אוֹתוֹ עַל זֶה. וְאָמַר לְהַמְשַׁמֵּשׁ כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה לְוִיָּה מְרַאשֵׁי הַקֹּהֶל יִקְרָא אוֹתוֹ, וְכֵן הָוָה, וַיֵּצֵא הָרַב וְנָטָה בְּמִפְּחָה עַל הַמַּטָּה, וְרָאוּ כָּלֶם אִידָּהּ הַמְלֶאכִי חֲבֵלָה חֲטָפוּ אֶת הַנִּפְטָר מִהַמַּטָּה וְכוּ'. וְאָמַר לָהֶם אִם כֵּן הוּא הַחֲשׂוּבִים שְׁלָכֶם, אִידָּהּ אַתֶּם רוֹצִים שְׂאֵלְךָ לְלוּוֹתֶם. וַיֵּמְאֹז הַכִּירוּ כָּלֶם גְּדֻלְתוֹ שֶׁהוּא רָאוּי לְהִיּוֹת בְּמְקוּם הַמְהַרְשֵׁי"א ז"ל.

* * * *

הַמַּעֲשֵׂה שֶׁסָּפַר רַבְּנּוּ ז"ל שֶׁבְּזָמַן הַבַּעַל שָׁם טוֹב ז"ל הָיָה מְנַגֵּן (כְּלַעֲזֹמֶר) אֶחָד שֶׁהָיָה עוֹר, וְהָיָה מְנַגֵּן עַל הַחֲתָנוּת וְזֶה הָיְתָה פְּרִנְסוֹתוֹ, וְאַחַר פְּטִירַתוֹ נִתְּוֹדְעוּ שֶׁלֹּא הָיָה עוֹר כָּלֶל וְהָיָה לוֹ עֵינַיִם טוֹבוֹת, וְרַק כְּדִי שֶׁלֹּא יִסְתַּכַּל בְּנָשִׁים עָשָׂה עַצְמוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו כְּעוֹר וְכָל הָעוֹלָם חֲשָׁבוּהוּ לְעוֹר. וְעוֹד הָיָה אִישׁ אֶחָד גָּבִיר גְּדוֹל, שֶׁהָיָה קִמְצָן גְּדוֹל שֶׁלֹּא נָתַן אֶפְלוּ פְּרוּסַת לֶחֶם לְצַדָּקָה, וְהָיָה נִבְזָה בְּעֵינֵי כָּלֶם בְּשִׁבִיל זֶה, וְהָיָה אִזּוּ אֶחָד בַּעַל צַדָּקָה גְּדוֹל, שֶׁהָיָה מַחְזִיק כָּל הָעֵנִיִּים בְּאַכִּילָה וּשְׁתִּיָּה וְכָל מַחְסוֹרִם וְכוּ'. וְהִנֵּה כַּאֲשֶׁר נִפְטָר הַגָּבִיר הַנִּי"ל, שֶׁכָּלֶם בָּזוּ אוֹתוֹ מִחֲמַת קִמְצָנוּתוֹ. וְלִמְחַרְתּוֹ כִּשְׁהִלְכוּ הָעֵנִיִּים לְהַבַּעַל צַדָּקָה הַנִּי"ל שִׁיפְרִנְסֵם וְעָנָה לָהֶם שְׁעַכְשָׁו אֵין לוֹ מַה לְתַן לָהֶם, שֶׁהַכֹּל מַה שֶׁנָּתַן לָהֶם כָּל הַזָּמַן, הָיָה רַק שֶׁל זֶה הַגָּבִיר הַקִּמְצָן שְׁמַת; וְלֹא רָצָה לְהִנּוֹת מִהַכְּבוֹד שִׁיִּתְּנוּ לוֹ עַל נְדִיבוּת לְבוֹ, וְשִׁיְהִיָּה הַמְצוּה נִקְיָה בְּלֵי פְּנִיּוֹת לְכֵן הָיָה נוֹתֵן אֶת הַצַּדָּקוֹת לְאִישׁ הַזֶּה שִׁיחַלֶּקֶם, וְאוֹתוֹ חֲשָׁבוּ

כָּלֶם לְקַמְצוֹן גָּדוֹל. וְעַכְשָׁו שְׁמַת אִין מִי שְׁיִתּוֹ, וְאִזּוּ יִדְעוּ כָּלֶם גְּדֻלָּתוֹ. וְאָמַר הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל, שְׁשִׁנִּיהֶם הַמְנַגֵּן הָעוֹר הַנִּי"ל וְהַגְּבִיר הַקַּמְצוֹן הַזֶּה שְׁנִיחֶם הֵם בְּמִדְרָגָה אַחַת. וְזָכוּ לָמָּה שְׁזָכוּ, אֲשֶׁרִי לָהֶם. הַמַּעֲשֵׂה שֶׁסָּפַר רַבְּנֵי ז"ל מֵהִטְעַנְדָּע וְרַעֲנָדָּע (מִלְבוּשׁ שֶׁל כְּמֹר). שְׁפַעַם אַחַת הָיָה רַב אֶחָד שֶׁהִלְךְ לְקַבֵּץ נְדָבוֹת (עֲבוּר פְּדִיוֹן שְׁבוּיִים אוֹ הַכְּנָסֶת כָּלָה יְתוּמָה), וְהָיָה צָרִיךְ אֵיזָה מְאוֹת אֲדָמִים וּבָא לְגָבִיר אֶחָד וַתְּבַעוּ. וְאָמַר לוֹ הַגְּבִיר כְּאֲשֶׁר יֵשׁ אֲצִלוֹ (טְעַנְדָּא וְרַעֲנָדָּא) מִלְבוּשׁ שֶׁל כְּמֹר שְׁאֵם יִלְבַּשׁ אוֹתָהּ, וַיִּלְךְ כָּל הָרְחוּבוֹת שֶׁל הָעִיר לְבוּשׁ כָּד, אִזּוּ יִתֵּן לוֹ כָּל הַכֶּסֶף הַנִּצְרָךְ לוֹ לְצַדֻּקָה הַנִּי"ל. וְהִסְכִּים עַל זֶה וַעֲשֵׂה כָּד. וְלָקַח מִמֶּנּוּ הַכֶּסֶף הַנִּצְרָךְ לְהַצְדֻּקָה. וְאַחֵר כָּד בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שְׁיִתֵּן לוֹ בְּמִתְנָה (הִטְעַנְדָּא וְרַעֲנָדָּא) הַמִּלְבוּשׁ הַנִּי"ל וְנָתַן לוֹ. וְקִדְּם פְּטִירַת הָרַב הַנִּיחַ צוּאָה שְׁמִזָּה הַמִּלְבוּשׁ (הִטְעַנְדָּא וְרַעֲנָדָּא) יַעֲשׂוּ לוֹ הַתְּכַרִּיכִין. וְכֵן עָשׂוּ לוֹ, וְנִשְׂאָר חֲתִיכָה קִטְנָה מִהַרְגֵּל שֶׁלֹּא הִסְפִּיק הַמִּלְבוּשׁ הַזֶּה, וַעֲשׂוּ הַחֲתִיכָה מִדְּבַר אַחֵר. וְלֵאחֵר הַרְבֵּה שְׁנִים הָיָה סִבָּה שֶׁהַכְּרִיחוֹ לְפָנוּת אֶת קַבְרוֹ, וּמִצָּאוֹ שֶׁכָּל הַגּוֹף הָיָה שָׁלֵם וְלֹא שָׁלְטָה בּוֹ רָמָה, מִלְּבַד הַחֲתִיכָה קִטְנָה שֶׁל הַרְגֵּל שֶׁלֹּא הָיָה מִלְּבַשׁ מֵהִטְעַנְדָּע וְרַעֲנָדָּא. (הַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה סָפַר אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוּמְנוּ מוֹרְנוּ הַרַב ר' פִּינְחָס קִיבְלִיצֶר בְּשֵׁם רַבְּנֵי ז"ל. וְאָמַר ר' אַבְרָהָם ז"ל אֵף עַל פִּי שְׁלֹא שָׁמַע זֹאת מֵאֲבִיו הַרַב ר' נַחֲמָן מִטוּלְשִׁין ז"ל אֵד פִּינוּ

שְׁרִי פִינְחָס ז"ל *
 ז"ל *
 סָפַר *
 זֹאת, *
 זֶה *
 אָמַת. *

משלים מרבי אברהם ז"ל לענין שטות הבלי עולם הזה והתכלית

אִישׁ אֶחָד שֶׁנַּחֲרָץ מִשְׁפָּטוֹ, וְכָבֵר נִמְסַר לְהוֹצִיא לְפַעַל, וְהָאֲדָם נִמְסַר לְהַמוֹצִיאִים לְפַעַל, וַיִּשְׁבוּ אוֹתוֹ בַּעֲגָלָה עִם סוּסִים עִם הַתֵּלֵן הַמוֹצִיא לְפַעַל אֶת הַמִּשְׁפָּט. וְהָאֲדָם הַנִּחְרָץ לְמִשְׁפָּט יוֹדֵעַ כִּי אִין כָּבֵר שׁוֹם מְנוּס וּמִפְּלֹט לְהַנְצִיל מִהַמִּשְׁפָּט וְרוּאָה אֵיךְ הַעֲגָלָה עִם הַסוּסִים הוֹלְכִים הַלוֹךְ וְקָרוֹב לְמָקוֹם הַתֵּלֵן וְאֵינָם עוֹמְדִים כְּהַרְף עֵין וְאֶפְלוּ רָגַע אֶחָד אֵינָם עוֹמְדִים, וְכָל פְּסִיעָה הוּא מֵתְקַרֵּב לְמָקוֹם הַהַרְיָגָה. וְרַק שְׁאֵינֵנו יוֹדֵעַ כְּמָה זְמַן יִשְׁהָה הַנִּסְיָעָה לְמָקוֹם הַהַרְיָגָה אִם שָׁנָה אוֹ יוֹם אוֹ שְׁעָה וְכוּ' וְרַק רוּאָה שֶׁהוֹלְךְ וּמֵתְקַרֵּב בְּוַדָּאִי אִם הָיָה רוּאָה אֵיזָה קְאָמְעֵדָא [מִשְׁחַק שֶׁל צְחוּק] בְּוַדָּאִי לֹא הָיָה מִשִּׁים לְבוֹ לָזֶה. כֵּן הוּא אֲצֵל כָּל אֲדָם שֶׁכָּל אֲדָם יוֹדֵעַ שְׁשׁוֹף כָּל סוּף מִכְרָח לְמוֹת, וְהַשְּׁנִי סוּסִים הֵם הַיּוֹם וְהַלֵּילָה הַרְצִים וְשִׁטִּים וּפּוֹרְחִים וְאֵינָם עוֹמְדִים כְּהַרְף עֵין, וְרַק הַנְּחֻמָּה שֶׁלֹּא שְׁאֵינֵנו יוֹדֵעַ אִם קָרוֹב יוֹמוֹ, אוֹ עוֹד יֵשׁ לוֹ יוֹתֵר לַחַיּוֹת. וְעַל כָּל פְּנִים הוֹלְךְ וְקָרוֹב, עַל כֵּן בְּוַדָּאִי צָרִיךְ לְהִיּוֹת לוֹ בְּמַחוֹ לְהַכִּין צְדָה לְדָרְךְ וְלֹא יִבְלַבְלוּ בְּקָאמְדִיעַס וְהַשְּׁטוּתִים שֶׁל הַתְּאֻנָּה מִלְּשַׁכַּח מִלְּהַכִּין אֶת עֲצָמוֹ צְדָה לְדָרְךְ. הָאִישׁ הָאֲמַת הַצְדִּיק רוּאָה וּמַבִּיט אֶת הָעוֹלָם הָאֲנָשִׁים הַמִּלְּבָשִׁים בְּגִשְׁמִיּוֹת וְגוֹפְנִית וּבְזָה הֵם מְבַלִּים זְמַנָּם וַיִּגִּיעַם, כְּמוֹ לְמַשֵּׁל שֶׁחֲרָצוּ מִשְׁפָּט עַל אֲנָשִׁים וְנָתְנוּ אוֹתָם בְּבוֹר עֵמֶק מְקוֹף בְּמַחְצוֹת, וְלֹא יְכוּלִים לְהַבִּיט אֶל הָעוֹלָם הַרְחָב וְהִיפָּהּ, וּמְזוֹנוּתָם שְׁנוֹתָנִים לָהֶם הוּא מֵה שְׁיוּצָא (בְּהַסְנָאֵל) בְּמִי שׁוֹפְכִים שְׁיוּצָאִים חוּץ לְעִיר מִהַמוֹתְרוֹת שֶׁל פְּלִטִין הַמְּלִךְ. וְהֵם מְחַפְּשִׁים וּמוֹצָאִים שֵׁם חֲתִיכוֹת בְּשֶׁר קִטְנִים קִישְׁקַעֲלִיךְ [מַעִים] וְכִדּוּמָה. אֶחָד מְצָא

חתיכה יותר גדולה, וזה מקנא את זה שהוא מצא חתיכה יותר קטנה, אוו איז פאר קלעמט דער פון [והוא מדבא] מזה שיש לו חתיכה גדולה. והצדיק מבית עליהם ברחמנות על זה איך שהם משפלים בזה, והם חושבים שאין יותר טוב מזה, ואינם רואים וטועמים הטוב שיש בפלטין המלך. והצדיק מחפש עצות איך להוציא מזה, ולהטעימו מטוב עדן התענוגים שיש ושיכולים לזכות בזה העולם. לענין הסכנה של זה העולם. למשל כמו שעומדים במלחמה, והוא רואה שבכל פעם נופל עוד איש אצלו מהחצים, עד שממש החצים אצלו ממש, ואין יודעים איך להמליט את עצמו. וממש אין בלחו להחזיק החרב ללחם, מחמת פחד וחלישות דעת, שאז החילים מחזקים זה את זה לבלי לפל, ולחזק עצמו להגן את עצמו אין ניט נאך גיבען דעם שונא וולא לותר לשונא) שיבא למבקשו לגמרי. וכן צריך התעוררות מהסכנה שבזה העולם, שבכל פעם הבעל דבר תופש וכו' וכו' עד שנופלים. ואין עצה רק להחזיק את עצמו על כל פנים להגן על עצמו, ניט אפ לאזין הענד און פיס ולא להרפות זדים ורגלים), ולאחז כלי זין וללחם עמו ולא להכניע את עצמו תחת השונא שרוצה להכריתו משני עולמות חס ושלום, רק להחזיק נגדו ולהמלט ממנו מה שיכול.

אמר המעתיק:
שמעתי מאנשי שלומנו ששמעו מרבי אברהם ז"ל בשם מוהרני"ת ז"ל ששאלו אותו בענין הגאולה, איך יכול הדבר להיות שבזמן הדורות הקודמים וכמו בדור רבנו הקדוש לא בא הגאולה, ובדורות האחרונים אשר הולכים מטה מטה בא הגאולה. והסביר על פי משל, שהיה בעולם כרך גדול, וסביבה חומה בצורה וחזקה עד להפליא. וכל המלכים רצו לכבשה והניחו כל כחותיהם, ותקותם נשאר מעל. כי כל החילים שלהם נפלו מהחצים שזרקו משם. ואחר כך היה מלך אחד חכם מאד, שהלך סביב החומה והביט ונדמה בדעתו שפעת יקח כל הגבורים מחילותיו ויכו על החומה עד שיכבשנה. ועשה כן ונפלו כל חילותיו, ונשאר רק הוא לבדו. והלך סביב החומה לראות מה פעל שם, וראה בחכמתו שפעת (שכבר החומה מבפנים בלה זעזוע רק מבחוץ לא נכר), אפלו בזקנים ובחולים וילדים וכבשה. ועשה כן, וקבץ כל השאר נשים וילדים וחולים מה שנשאר לו, והלך וכבש והרס החומה כליל. וכעת מי כבש החומה, אם האחרונים החלושים הלא אפלו יעבדו בכל כחותם אלף אלפים שנה לא היו עושים אפלו רשם, ורק הפח של הגבורים הראשונים שזעזעו את החומה עד להריסה. ואם הראשונים הלא לא כבשו, רק האחרונים גמרו וכבשו. וכן הוא לענין הגאולה, שהראשונים כמו הצדיקי אמת ואנשיהם, כמו משה רבנו עליו השלום, רבי שמעון בר יוחאי עליו השלום, האר"י הקדוש, הבעל שם טוב הקדוש, ורבנו הקדוש ושאר הצדיקים זרקו חצים להנחש להסטר אחרא הס"מ וסיעתו, וכבר זעזעו כל כך הסטר אחרא עד שאפלו יהיה מי שיהיה מדורות האחרונים, יוכלו לכבש את הסטר אחרא ולגמר הברור שיבא הגאולה.

ובאמת זה המשל מועיל מאד לעבודת ה' בכל האפנים, בהתחזקות לענין עבודת ה' תפלה והתבודדות, ובענין שבירות תאוות ומדות שאף על פי שזה

כְּמָה שְׁנִים, וְעָשָׂה מָה שְׁעָשָׂה וְנִדְמָה לוֹ שֶׁעָדִין לֹא פָעַל כְּלוּם, אָף עַל פִּי כֹן יִתְחַזֵּק וְיִתְחַזֵּק לַעֲשׂוֹת אֶת שְׁלוֹ עַד שְׁיִגְמַר. וְכֹן בְּעֵינֵי דֶרֶךְ אֲרָץ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל שְׁלֹשָׁה דְבָרִים צָרִיכִין חֲזוּק וְכוּ'. וְדִי לְחַפְיָמָא כִּי הַמְּשֵׁל הַנִּי"ל הוּא לְכָל הָעֲנִינִים.

אָמַר הַמְּעַתִּיק :

שְׁמַעְתִּי מִהֶרֶב הַגָּאוֹן רַבִּי מְרֻדְכִי מוֹרָה צָדֵק דִּקְהַלֵּת קֹדֶשׁ סַאֲקֻלוֹב שֶׁשָּׁמַע מֵאֵת בַּעַל הַמְּחַבֵּר רַבִּי אַבְרָהָם ז"ל בְּעֵינֵי שְׁאֵלֵת הַגָּאֹלָה הַנִּי"ל, שֶׁהֲלֹא אָנוּ רוֹאִים שְׁכָל דְּוֹר וְדוֹר מִתְּדַלְדֵּל בְּתוֹרָה וְעִבּוּדָה וְיִרְאֵת שְׁמַיִם, וְאִיךְ תִּבְאֵה הַגָּאֹלָה בִּימֵיהֶם שֶׁלֹּא בָּאָה בְּדוֹרוֹת הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁהָיוּ צְדִיקִים נוֹרְאִים עוֹבְדֵי ה' בְּאֵמֶת. וְהַשִּׁיב ז"ל בְּזֶה הַלְשׁוֹן כִּי הֲלֹא קָשָׁה לְכַאוֹרָה עַל דְּבָרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּמִסְכַּת סוּטָה פָּרָק ט', מִשְׁחַרְבַּת בֵּית הַמְּקֻדָּשׁ בּוֹשׁוּ חֲבָרִים וְכוּ' עַל מִי לָנוּ לְהַשְׁעֵן עַל אֲבֵינוּ שְׁבַשְׁמִים. מִשְׁחַרְבַּת בֵּית הַמְּקֻדָּשׁ וְכוּ' וְכוּ' שָׂרוּ חֲפִימָא וְכוּ' עַל מִי לְהַשְׁעֵן וְכוּ' וְכוּ', בְּעַקְבוֹת מְשִׁיחָא וְכוּ' עַל מִי לָנוּ לְהַשְׁעֵן וְכוּ'. וְכִי מָה מוֹדִיעִים לָנוּ בְּזֶה (כִּי הַדֶּרֶךְ הוּא לְהוֹדִיעַ הַעֲצָה וְאִיזָה עֲצָה הִיא), וְהֲלֹא זֶה אָנוּ יוֹדְעִים גַּם כֹּן כִּי אֵין עַל מִי לְהַשְׁעֵן וְכוּ'. אֲבָל הָעֲנִין כִּדָּן כִּי יֵשׁ אֲתַעְרוּתָא דְלַעֲלָא מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֲצָמוֹ בְּרַחֲמָנוּתוֹ, וְכַמוֹכָא בְּלִקּוּטֵי מוֹהַר"ן תוֹרָה ב' עִין שָׁם, וְיֵשׁ אֲתַעְרוּתָא דְלַתְתָּא מְעִבּוּדָה שְׁלָנוּ מִתוֹרָה וְיִרְאֵת שְׁמַיִם וְכוּ', וּבְאֵמֶת אֲנַחְנוּ (בְּשֵׁר וְדַם) הוֹלְכִים בְּכָל פְּעַם מִטָּה מִטָּה, וְכָל דְּוֹר גְּרוּעַ מִהַדוֹר הַקּוֹדֵם, אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוֹלֵךְ בְּכָל פְּעַם גְּדוֹל יוֹתֵר, כִּי זֶה עֵקֶר גְּדֻלָּתוֹ (כִּי גְדֻלָּה זֶה חֲסֵד וְכַמוֹכָא בְּדָבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל), וְכַמוֹ שְׁמוּבָא בְּהַשְׁיחוֹת שְׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְנַהִיג אֶת הָעוֹלָם בְּכָל פְּעַם יוֹתֵר יָפָה (שְׁעֵנִיר). וְעַל כֹּן מְסַפֵּר בְּהַמְשָׁנִיּוֹת הָאֵלוֹ אִיךְ שֶׁהַדוֹרוֹת הוֹלְכִים וּמִתְמַעֲטִים בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבֵּים, אֲבָל הָעֲצָה שְׁלַעֲנִין זֶה הָאֲתַעְרוּתָא דְלַעֲלָא (רַחֲמָנוּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוֹלֵךְ וְגִדּוֹל, וּבִפְרָט אֲדָרְבָא כֹּל מָה שֶׁהַדוֹר יוֹתֵר גְּרוּעַ הַרְחֲמָנוּת יוֹתֵר גְּדוֹל וְכוּ' וְדִי לְחַפְיָמָא) מְסִיִּים עַל מִי לָנוּ לְהַשְׁעֵן (כִּי הֲלֹא הָאֲתַעְרוּתָא דְלַתְתָּא שְׁלָנוּ הוֹלֵךְ וְקוֹטוֹ) עַל אֲבֵינוּ שְׁבַשְׁמִים (עַל אֲתַעְרוּתָא דְלַעֲלָא שֶׁל רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהוֹלֵךְ וְגִדּוֹל וְכָל מָה שֶׁיוֹתֵר גְּרוּעַ וְיוֹתֵר חוֹלָה הַרְחֲמָנוּת יוֹתֵר גְּדוֹל עֲלֵינוּ). וְכַמוֹ לְמַשֵּׁל שֶׁרָאָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַרְחֲמָנוּת שֶׁעַל הָעוֹלָם בִּימֵי דְוֹר הַמַּבּוּל וְשָׁלַח לָהֶם אֶת נֹחַ. וְאַחַר כִּדָּן שָׁלַח אֶת אַבְרָהָם אֲבֵינוּ וְכוּ', וּבְמִצְרַיִם שֶׁהָיוּ בְּמִדְרָגָה הַתְּחִתּוֹנָה בְּמִי"ט שְׁעָרֵי טְמֵאָה נִכְמְרוּ רַחֲמָיו וְשָׁלַח לָהֶם רוּעָה נְאֻמָּן מִשָּׁה רַבְּנוּ עֲלֵינוּ הַשְּׁלוֹם לְגֵאֲלָם. וְכֹן אַחַר כִּדָּן בְּחַרְבֵּן בֵּית הַמְּקֻדָּשׁ נִכְמְרוּ רַחֲמָיו, וְשָׁלַח לָהֶם עֲזָרָא הַסּוֹפֵר שֶׁרָאוּי הָיָה וְכוּ' אֲלֵמָלָא מִשָּׁה קִדְמוֹ. וּבְחַרְבֵּן בֵּית שְׁנֵי דְחַמִּיר לָן, הָעֵמִיד לָנוּ בּוֹצִינָא קִדְיָשָׁא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי זְכוּתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ אָמֵן וְכוּ'. וְאַחַר כִּדָּן הַתְּחִיל נִיצוֹץ מְשִׁיחַ הָאֲר"י הַקְּדוֹשׁ זְכוּתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ אָמֵן. וְאַחַר כִּדָּן נִכְמְרוּ רַחֲמָיו עַל הַדוֹרוֹת שֶׁהוֹלְכִים וּמִתְמַעֲטִים וְהָעֵמִיד אֶת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ וְהַחֲבָרָא. וְאַחַר כִּדָּן שֶׁהִלְכוּ וְנִתְמַעֲטוּ הַלְבָבוֹת עוֹד בִּימֵי רַבְּנוּ שֶׁהַתְּחִיל אֹרֶךְ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב לְשַׁקֵּעַ, נִכְמְרוּ רַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְאֹד, וְשָׁלַח אֶת רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ, שֶׁכָּבֵר הַכִּין עַד מְשִׁיחַ צְדִקְנוּ. וּבְאֵמֶת שֶׁהָיוּ הַדוֹרוֹת גְּרוּעִים וְשִׁפְלִים מְאֹד, יִכְמְרוּ רַחֲמָיו מְאֹד מְאֹד וְיִשְׁלַח לָנוּ מְשִׁיחַ צְדִקְנוּ בְּעֲצָמוֹ וְיִהְיֶה גָאֹלָה שְׁלָמָה בְּמַהֲרָה בִּימֵינוּ אָמֵן.

(וּבְאֵמֶת זֶה עֲנִין נִפְלֵא לְהִתְחַזְּקוֹת לְגֵאֹלָה פְּרֻטִית שֶׁל הָאֲדָם בְּעֲצָמוֹ לְגֵאֹלָת נַפְשׁוֹ (וְכֹן לְגֵאֹלָת גּוּפוֹ וְרַחֲמָנוּתוֹ) שֶׁהָאֲדָם רוֹאָה שְׁכָל פְּעַם הוֹלֵךְ מִטָּה מִטָּה, יִדַּע וְיִאֲמִין שְׁכָל מָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אֶת שְׁלוֹ לְקָרֵב אֶת עֲצָמוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאִינוּ רוֹאָה חֵס וְשְׁלוֹם תוֹעֲלֵת וְאֲדָרְבָא וְכוּ', אֲזִי הַרְחֲמָנוּת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲלֵינוּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר עַד שְׁבָאֵמֶת שְׁלַפְעֵמִים כְּשֶׁהָאֲדָם בְּדִיּוּטָא הַתְּחִתּוֹנָה אֲזִי הַרְחֲמָנוּת גְּדוֹל עַד שֶׁתְּחַלֵּת הַמַּחְשְׁבָה וְסוּף הַמַּעֲשֶׂה קְשׁוּרִים זֶה בְּזֶה. וְזֶהוּ עֲנִין חֲצוּת, וְעֲנִין הַלְבָנָה כְּשֶׁהִיא בְּמַעוּטָה שְׁאִין מַעוּט יוֹתֵר אֲזִי דִיקָא נוֹלָדָה מְחֻדָּשׁ וְכֹן גְּרַעֲיוֹן כְּשֶׁנִּתְבַּלְּהַ בְּעַפְרָא אֲזִי דִיקָא

יציץ ויפרח. עין בלקוטי הלכות ארח חיים הלכה א', ודי לחכימא).

נציג פרוש השומר אמת לעולם על פי משל ממוהרנ"ת ז"ל ספר מוהרנ"ת, איך שבהתגברות המחלקת שגבר השקר מאד והצליח, והאמת משלך כל כך ארצה, עד שכמעט אין להאמין בקיומו, וגם הכתוב מעיד על זה "ותשלך אמת ארצה". וכך זה התעורר בקרבו פעם בבקר קדם התפלה עד שמחמת זה לא היה ביכלתו להתפלל כמו שצריכים להתפלל. וכן בקטנות מחין אלו התחיל להתפלל עד שהגיע לפסוקי דזמרה, וכמעט שהיה לאחר יאוש בתפלה זו לבוא בגדלות המחין. אמנם כשהגיע לפסוק "השומר אמת לעולם", פתאם זכה להתנוצצות התרוממות המחין ושמחה בלבו. ובאר לעצמו הפסוק על פי משל. לדכס אחד היה לו גן נפלא, שבו נמצאו וגדלו כל מיני חלקי הצומח שבעולם, לבד מין אחד, שחלפו שנים הרבה ולא נמצא בהגן הזה מחמת שהוא יקר המציאות. עד שהגיע הזמן והשיג גרעין אחד ממין הצומח הזה והזריע אותו בגנו. ומחמת שהגרעין הזה היה יחיד מיחד ומיחס בגנו, ודוקא על גרעין כמוהו, הסכנה מרחפת ביותר עד שרואין אותו מגדל, הן מצד המכשירים לגדולו שצריכים להיות מכוונים בשעה שהוא צריך להם, ובמדה מצמצמת לא פחות ולא יותר, והן מצד הצפרים האורבים על הגרעינים, ובכן הפקיד על גרעין זה שומרי-שעות מיחדים שתמיד ישגיחו על גרעין זה בעינא פקיחא, לא יסירו עין מעליו אף רגע אחד. כן עם האמת היקר המציאות ומשלך ארצה ועובר עליו מה שעובר, אבל אין לפחד על האמת המשליך אמת ארצה, והוא בעצמו "השומר אמת לעולם" עיניו עליו תמיד, עדי אמת מארץ תצמח תגדל ותצליח ותעשה פרי ושפת אמת תכון לעד. ואחרי זה היתה תפלתו תפלת צדיקים, בגיליה

רביה דיצה וחדויה.
אחד התאונן לפני מוהרנ"ת ז"ל אודות עבודת ה' ונחם אותו בזה שאמר לו בזה הלשון: טוסט א קוק איך בין שוין א גראווער יהוד, אין בענק אויף צו זיין איין הערליכער יהוד [תסתכל אני כבר יהודי עם זקן אפור ואני עוד מתנגגע להיות יהודי] כשר.

עוד אמר, מען דארף אין דער יוגענד אסאך הארעווען מען זאל הערשט אויף דער עלטער זיין אפראסטער הערליכער יהוד [בימי הנעורים צריכים לעמל הרבה כדי שבימי הזקנה יהיו לפחות יהודי כשר פשוט].